

EVANGELIKUS ŐRÁLLÓ

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI HETILAP.

A lapot szellemi és anyagi ekin tetben illető mindennemű póstai küldemény, a hirdetések szövege és ára, valamint az esetleges reklamáció is a lap tulajdonosához: Noszkó István lelkészhez Rákoskeresztúrra (Pest megye) küldendő. ☒ ☒

SZERKESZTIK:
RAFFAY SÁNDOR NOSZKÓ ISTVÁN
 budapesti lelkész. rákoskeresztúri lelkész.
 FŐMUNKATÁRSÁK:
SCHOLTZ ÖDÖN BLATNICZKY PÁL
 ágfalvi esperes-lelkész. cinkotai lelkész.
GÖMÖRY JÁNOS ALEXY LAJOS
 eperjesi főgym. igazgató. ceglédi nyug. ig. tanító.

Megjelenik hetenként egy iven
 A lap ára:
 Egész évre 12 K
 Félévre 6 K
 Negyedévre 3 K
 Egyes szám ára 40 f
 Hirdetések és pályázatok ára:
 Egész oldal 40 K
 Állandó hirdetések megnevezés szerint

TARTALOMJEGYZÉK: VEZÉRCIKK: **Zsinatoltunk.** Noszkó István. — **Az egyházi háztartás a zsinati javaslatban.** Tompa Mihály. — **Mellékleten Geduly Henrik püspök zsinati istentiszteleti beszéde.** — **Baró Prónay Dezső zsinati megnyitója és zsinati elnöki székfoglaló beszéde.** — **Belélet.** — **Pályázatok és hirdetések.**

Zsinatoltunk.

Abból a nagy érdeklődésből következtetve, a melylyel a zsinatra kiküldött képviselők a december 8-ára összehívott zsinaton részt vettek, de megkülönböztetve is ismerve evangélikus anyaszentegyházunk lelkészeinek, tanítóinak s világi urainak, sőt talán egyházunk népének is érdeklődését zsinatunk iránt, fontosabb s nagyobb kérdést, a melyről e helyen és ez alkalommal szólhatnánk, nem tudunk, mint az e héten Budapesten megtartott zsinatunknak első ülészakát. Mert ha ezen zsinati ülészak egyrészt a közvélemény hatása alatt állva, másrészt a maga abszolút többségében is azon az állásponton volt, hogy érdemleges munkába tulajdonképpen nem bocsátkozhatik s nem is bocsátkozott, mégis nagy és szép volt, akár annak ünnepi istentiszteletét, akár pedig megnyitó ülését, akár azt az egyetértő buzgalmat tekintjük, a melylyel elnökségét s tisztikarát megválasztotta, bizonyos felemelő érzésekkel töltötte el úgy a zsinati képviselőtestületeket, mint a nagyszámu hallgató-ságot, a mely megjelent. S bár a közvélemény nagyobb része talán most is még azon a nézetben van, a minek egyházi sajtónk hasábjain úgy, mint az összejöveteleken sokszor kifejezést adott, hogy e zsinat valami áldásos s egy-

házunk megerősítésére szolgáló munkát nem igen fog végezhetni, kénytelenek vagyunk megállapítani, hogy e közvélemény előre láthatólag kellemesen fog csalódni, mert alapos reményünk van arra, hogy az első ülészakát befejezett zsinat, ha az az érdeklődés, buzgalom, egyetértés, dolgozni akarás, egyház-szeretet, a melyet most örömmel tapasztaltunk, a kiküldött bizottságok tagjaiban úgy, mint majd a plénumban megmarad, igenis alapos alkotmányozó munkát várhatunk a zsinattól.

Lapunknak eddig is főgondját képezte, hogy azokat a reform eszméket a melyeket alkotmányunkba egyházunk érdekében behozni óhajtottunk, lehető széles mederben s alapos hozzászólások mellett megtárgyaljuk s megelégedéssel állapítjuk meg azt, hogy nem eredmény nélkül pazaroltuk a nyomdafestéket. Ezuttal is ez fogja képezni főfeladatunkat mindaddig, a míg alkotmányunk új és szép épülete, a melyet mi a mi lelkünkben és a velünk egyformán gondolkozó és érző sokaknak lelkében megtervezünk, tető alá nem kerül. Azért ezuttal is kérjük azon munkatársainkat és a reform eszmék iránt baráti érzéssel viselkedő t. olvasóinkat, hogy minél többen, más és más oldalról és szempontból ez eszméket megvilágítva írjanak és beszéljenek ezekről, hogy a közvéleményt úgy,

mint a zsinati atyákat minél inkább és minél jobban meggyőzzük ezek helyességéről, szükséges s áldást hozó voltokról.

A zsinat megnyitása alkalmával elmondott három hatalmas s igazán köztetszést arató szónoklatot, úgy mint Geduly Henrik püspöknek a Deák-téri templomban december 7-én elmondott szónoki beszédjét, báró Prónay Dezső egyetemes felügyelőnek december 8-án elmondott zsinati megnyitóját, valamint báró Prónaynak, egyhangulag és páratlan lelkesedéssel megválasztott zsinati elnöknek elnöki székfoglalóját lapunk mellékletén teljes szövegből találja meg a t. olvasó.

A zsinati ülészak lefolyásáról pedig a következőkben referálunk.

Zsinati értekezlet. Budapest dec. 6.

A zsinati értekezletet báró Prónay Dezső egyetemes felügyelő az Üllői-uti ház nagytermében délután 4 órakor nyitotta meg. A jegyzői teendők teljesítésére felkérte Dr. Szelényi Aladár és Händl Vilmos egyetemes főjegyzőket. Azután jelentette, hogy az egyetemes közgyűlés határozata értelmében december 8-ára a zsinatot egybehívta s hogy ezen terminusról a m. kir. belügyminisztert értesítette, s egyszersmind az egyetemes gyűlés nevében köszönetét fejezte a trón előtt azon bizalomért, melynél fogva Ő Felsége a biztos kiküldetésétől eltekintett. Meleg szavakkal üdvözli a nagy számban összegyűlt zsinati képviselőket. A zsinatot az egyetemes felügyelőnek megnyitni kötelességelévén, azt szívesen fogja teljesíteni s mivel a zsinat legelső feladata a képviselők igazolása, azért első sorban az igazoló bizottságot kell kiküldeni s addig míg tisztikarát megválasztja négy korjegyzőt kell kijelölnie. Az előértekezlet megállapodott, a tizenegytagú igazolóbizottság tagjait illetőleg s megállapította azt is, hogy kik azok a zsinati képviselők, a kiket a korjegyzőséggel meg kell bizni. Majd megállapodott abban is, hogy a vasárnap tartandó ünnepi istentiszteleten testületileg fog részt venni s e célból a gyülekezést a Deák-téri iskola földszintjén levő tornacsarnokban tűzte ki az értekezlet. Az előértekezleten Gyurátz Ferenc püspök egy jelölő bizottság kiküldetését javasolta, a mely az elnöki és jegyzői tisztségek betöltésére vonatkozó javaslatot készítené. E javaslat készítése, illetve a jelölés a kerületek vezetőire bízott.

Sztehlo Kornél már az értekezleten annak a közvéleménynek adott kifejezést, hogy a zsinati javaslatok mind nem alkalmasak arra, hogy a részletes zsinati tárgyalás alapjául szolgálhassanak, azért ezek újabb előkészítésére újabb bizottságot küldene ki a zsinat, de vannak oly fejezetek

is, a melyek viszont már alkalmasak arra, hogy ezekkel most foglalkozhatik a zsinat; a szervezésre, az adóra, a törvénykezésre s főleg a lelkeszi fizetések rendezésére vonatkozó fejezetek külön-külön bizottságoknak adandók ki szerinte. Hozzá szolt e tárgyhoz Gyurátz püspök, aki — így szolt — nem tartozott azokhoz, kik a zsinat megtartását sürgették, de ha már egyszer zsinatot tartunk, akkor adassék meg a lehetőség arra, hogy az összes szükséges és fontos kérdések *alaposan* vitassanak meg. Ő is bizottságokat ajánl választani azonnal a megalakulás után, a mely bizottságok javaslataikat határidőhöz kötötten adnák be s addig is a zsinat napolja el most üléseit, még pedig tekintve az adventi időszakra. a mikor a lelkeszeknek otthon van sok dolguk, mielőbb. E felfogás általános helyesléssel találkozott.

Prónay Deső báró rámutat azon célszerűsége és szükségére, a mely szerint a zsinati ülések esetleges akadályok vagy betegség esetén is zavartalanul megtarthatók legyenek, a miért is alelnököket is kellene választani. A felszólalók: Dr. Héler Zoltán, Dr. Meskó László, Dr. Szelényi Aladár, Kubinyi Géza, Belák István, Dr. Zsigmond Jenő, Dr. Stehlo Kornél, Dr. Wágner Géza, Wágner G. Adolf, Dr. Masznyik Endre, Mohácsy Lajos, Szentiványi Árpád mind szükségesnek és célszerűnek tartották az alelnökök választását, de nem tartották mind a zsinati törvény által megengedhetőnek s ezért Báró Prónay kijelentette, hogy mivel aggályosnak látszik szándékolt javaslata, nem fogja azt megtenni.

A terem a zsinati képviselőkkel annyira megtelt, hogy alig lehetett benne mozogni, azért Mohácsy Lajos arra kérte az elnökséget, hogy — tekintve a terem különben is rossz acustikáját, gondoskodnék más teremről. Báró Prónay és Szentiványi Árpád ezt a jelen alkalommal — tekintve a rövidnek ígérkező ülészakra lehetetlennek tartja, de a jövőre ők is elismerik az intézkedések szükségességét.

Fischer Miklós már az előértekezleten jelentette be a maga önálló indítványát, a mely szerint a zsinat üdvözölje az osztrák evangélikusok IX-dik bécsi zsinatát.

Szünet után, a mely alatt a jelölő bizottság munkájával elkészült, az értekezlet megtette a jelöléseket a 6 jegyzői tisztre és a háznagyi tisztre. Végül Prónay báró előterjesztésére beosztotta azon munkát, melyet a zsinatnak ez uttal el kell végeznie s az értekezlet véget ért.

Zsinati istentisztelet. Budapest, dec. 7.

Vasárnap reggel 11 óra előtt a zsinati képviselők összejöttek a kitűzött helyen. A lelkeszi elem mind papi ornátusban, míg a világi elem nagyjából díszmagyarban. Innen bevonultak a Deák-téri templomba s ott az oltár körül elhelyezett székeket foglalták el. A templom zsúfolásig telt meg érdeklődő közönséggel nem csak a fővárosi gyülekezetek hívei, de közeli és egyes távoli gyülekezetek népe közül is eljöttek számosan, hogy jelen legyenek ezen történeti idők eme legszebb ünnepi istentiszteletén: „Jövel szent lélek . . .” gyülekezeti ének után Gyurátz Ferenc püspök mondott emelkedett oltári imát s olvasott

szentigét. „Erős vár . . .“ két versének elének-lése után lépett a szószékre *Geduly Henrik* s feszült figyelem mellett mondta el a maga gyö-nyörű s úgy alakilag, mint tartalmilag kifogás-talan, általános tetszést, aratott s a hallgatóságot teljesen meggyőző és megható nagy beszédjét. (Lásd lapunk mellékletét.) Az evangélikus tem-plomai vegyeskar szép és szintén megható éneke után *Scholtz Gusztáv* püspök mondta az oltári záró imádságot és az áldást. Az „Erős vár . . .“ utolsó két versének elének-lése fejezte be a lel-keket felemelő, szíveket hitttel és reménységgel betöltő s a résztvevőket szeretetben egyesítő istentiszteletet.

A zsinat megnyitása (I-só ülés) Bp. dec. 8.

Hétfőn délelőtt 10 órakor a zsinati képvise-lők ugyan csak díszben vagy ornátusban az Üllői-uti ház imatermében gyülekeztek össze s helyezkedtek el olyan formán, a mint az értekezlet alkalmából az egyes képviselők helyeiket elfog-lalták s a nagyszámu közönség is a karzatot teljesen meglepte. „Erős vár . . .“ egy versét énekelte el az egész gyülekezet felálva s ugyan-úgy imádkozott együtt *dr. Baltik Frigyes* püspök-vel, a ki az oltár előtt mondta el fohászatát.

Ima után felhívja az elnök a négy legfiata-labb zsi. atí képviselőt, kettőt a lelkészek s kettőt a nem lelkészek közül, hogy a korjegyzői tisz-tet betölteni szívesek legyenek. E felhívásra *Mohácsy Lajos* és *Takács Elek* lelkészek, továbbá báró *Radvánszky Antal* és *Ostffy Lajos* képviselők elfoglalták a jegyzői asztalt.

Azután *Prónay Dezső* báró egyetemes felügyelő általános figyelem s élénk he-lyeslés és tetszés mellett elmondta a maga klasszikus zsinati megnyitóját, me-lyet szintén lapunk mellékletén találja a t. olvasó. Tollunk igazán gyenge ahhoz, hogy azt a tömör szép beszédet jelle-mezzük. Az abban foglalt igazságok előtt meghajoltunk s együtt tapsoltunk szívből az egész gyülekezettel.

A beszéd elhangzása s a tapsok s éljenzések lecsillapodásával *Szentiványi Árpád* indítványára a beszédet teljes szövegében jegyzőkönyvébe felvenni ren-delte el a zsinat.

A képviselői megbízó levelek bea-dására hívta fel az elnök a zsinati kép-viselőket, majd arra, hogy a tizenegy tagu mandátumot igazoló bizottságot vá-laszsa meg a zsinat. Egyhangu válasz-tás mellett az igazoló bizottság tagjai lettek a következő képviselők: *Horváth Sándor*, *Belák István*, *Schleiffer Károly*, *Ivánka István*, *Bakay Péter*, *dr. Wágner Géza*, *dr. Mikler Károly* és *dr. Kéler Zoltán*, kiknek mandátumait előbb a zsi-natnak hivatalból lévő tizenegy tagja vizsgálta meg s igazolta. Miután az elnök

felolvastatta a kolozsvári evang. egyház-köztség tanácsának üdvözlő sürgönyét, melyet a zsinat örömmel fogadott az ülést az igazoló bizottság munkálatának tartamára felfüggesztette.

A bizottság munkájával javában el volt foglalva a midőn az elnöki csepengetyű a terembe szállította a képviselőket, hogy megjelent református egyházegyetem üd-vözlő küldöttségét fogadhassa a zsinat. E küldöttség tagjai voltak: gróf *Dégen-feld József* konventi elnök, *dr. Balthazár Dezső* püspök, *Benedek Sándor* állam-titkár, *dr. Baksa Lajos* konventi előadó, *György Endre* volt miniszter, *Kovácsy Sándor*, *Szilassy Aladár* és *Petri Elek*. *Gróf Dégenfeld* üdvözlő beszédében rá-mutat a közös fejlődésre és érdekközös-ségre, amelyben a két protestáns test-véregyház él. Ennélfogva jöttek ők is az evangélikus testvéreket zsinatuk alkal-mából üdvözölni. Kéri az evangélikus egyházat, hogy a testvéri jó viszonyt fenntartsa a református egyházzal és ő is igéri, hogy a legfőbb feladatuk leszen a testvéri jó viszonynak az ápolása. Báró *Prónay* szíves és meleg szavakkal mon-dott köszönetet az üdvözlésért. A jó vi-szonymnak az ápolását az evangélikus egyház is kötelességének tartja és fogja tartani. Az üdvözlés ezen ténye is tanu-bizonyosága a jóviszonymnak kifelé úgy mint befelé. Ez összetartozás biztosítéka lesz a közművelődés további fejlődésé-nek is.

Hosszabb szünet után a kiküldött iga-zoló bizottság munkájával elkészült s nevé-ben *dr. Wágner Géza* tette meg a jelen-tést, amely szerint kilencvenhat beadott megbízó levelet a bizottság igazoltnak jelentett ki. A zsinat tudomásul vette a bejelentést minélfogva a zsinat megala-kultnak mondatott ki és a névsort is fel-olvasták. Majd áttért a zsinat a zsinati tisztviselők megválasztására. A szava-zatok beadását elrendelték, a választás kihirdetése a zsinat délutáni második ülésén történt meg.

II.-dik ülés. Bp. dec. 8. d. u. 5 óra.

Báró Prónay Dezső az ülés megnyitás után jelenti, hogy a korjegyzők elkészültek a szava-zatok összeszámlálásával s felhívja *Mohácsy Lajos* korjegyzőt, hogy a szavazás eredményét adja elő. A jelentést *Mohácsy Lajos* a következőkben ter-jesztette elő: Száztizenkét érvényes szavazatot

adtak be. Megválasztották zsinati elnökökké: báró Prónay Dezsőt 112 szavazattal és dr. Baltik Frigyes püspököt 90 szavazattal. Jegyzökké: dr. Szelényi Aladárt 110 szavazattal, dr. Mikler Károlyt 110 szavazattal, Ostffy Lajost 109 szavazattal, Jánossy Lajost 105 szavazattal, Jánoska Györgyöt 67 szavazattal és Bognár Endrét pótválasztáson 60 szavazattal. Háznagy lett 110 szavazattal báró Radvánszky Antal. A megválasztottakat de különösen Prónayt szünni nem akaró frenetikus tapsal és éljenzéssel üdvözölték a zsinati tagok.

Ezután báró Prónay Dezső mondotta el székfoglaló beszédét.

Ezen lelkes s igazi egyházszeretettől áthatott gyönyörű székfoglaló beszédet is teljes szövegében találja meg a t. olvasó lapunk mellékletén.

A nagyhatású székfoglaló beszéd után dr. Zsigmondy Jenő egyházkerületi felügyelő javasolta, hogy mondjanak köszönetet báró Prónay Dezsőnek székfoglaló beszédeért és foglalják azt jegyzőkönyvbe. Dr. Baltik Frigyes püspök a lelkesen fogadott javaslatot kimondotta mint határozatot. Majd Prónay Dezső üdvözölte Baltik Frigyes püspököt, szívből kívánva, hogy magas kora dacára is segíthessen a munkában. Baltik Frigyes meghatóan köszönte meg az egyetemes felügyelő jókívánságát, de kifejezte azon óhaját, hogy ha hanyatlani érezné erejét, fiatalabb erőnek adhassa át elnöki székét. Prónay Dezső köszönetet mondott a korjegyzőknek munkájukért. A megválasztott jegyzők nevében dr. Szelényi Aladár köszönte meg a bizalmat, majd báró Radvánszky Antal mondott köszönetet a zsinatnak megválasztásáért.

Ilyenformán megalakulva a zsinat, báró Prónay Dezső elnök bemutatta a miniszterelnök leiratát és a királynak a zsinat megtartására vonatkozó engedélyét. Jelentette, hogy a zsinat megtartásának idejéről értesítették a miniszterelnököt és köszönetet mondott őfelségének, hogy királyi biztos kiküldetésétől eltekintett. Gyurátz Ferenc püspök indítványára elhatározták, hogy a királyt feliratban hódolatteljes tisztelettel üdvözlik. Elfogadta a zsinat dr. Masznyik Endre indítványát, hogy Geduly Henrik püspöknek zsinati istentiszteleti beszédét és Gyurátz Ferenc és Scholtz Gusztáv püspöknek vasárnap mondott oltári imáját, valamint báró Prónay megnyitóját és elnöki székfoglaló beszédjét külön füzetben kingomassák és a hívek között, mind a három nyelven terjesszék. A német és tót nyelvű fordításról Geduly püspök fog gondoskodni. Végül báró Prónay Dezső előterjesztette a másnap ülést napirendjét, melyet a zsinat hosszabb vita után elfogadott. Ezzel az ülést hét órakor véget ért.

A zsinat első napjának estéjén báró Prónay Dezső zsinati elnök a zsinat tagjait a Hungáriában adott fényes estélyen látta vendégeül. Gyurátz Ferenc püspök, Hevessy Bertalan s mások mondtak lelkes szeretetteljes felköszöntőket a szives házigazdára. Barátságos beszélgetés között a zsinati képviselők éjjelig maradtak ott együtt.

III.-dik ülés. Bp. dec. 9. d. e. 10 óra.

Az ülés megnyitása után báró Prónay Dezső zsinati elnök elnöki jelentéseket tett, s bemutatta a zsinati bizottság összes munkálatait és az azokhoz beérkezett összes észrevételeket, memorandumokat és kérelmeket. Bejelentette továbbá, hogy Rátz László budapesti főgimnáziumi tanár, zsinati tag, betegsége folytán akadályozva van a zsinaton való megjelenésben, végül pedig az istvánvölgyi evangélikus egyházközség üdvözlő sürgönyét mutatta be. A bejelentéseket a zsinat tudomásul vette. Az első két ülés jegyzőkönyvét olvasták fel Ostffy Lajos korjegyző és dr. Szelényi Aladár jegyző. A jegyzőkönyveket a zsinat hitelesítette. A mai ülés napirendjére a tárgyalási ügyrend volt kitűzve.

Az általános vita legelején azonnal volt egy kis nyelvi vita. Sokan azt óhajtották még Szeberényi L. Zsigmond is, hogy a zsinat az ügyrendet an bloc fogadja el. Ezekkel szemben Vanovics János kifejti, hogy mivel az ügyrend nem haladást, hanem visszaesést mutat, nem fogadhatja el an bloc, hanem mivel három nyelvű egyház vagyunk s lehetnek olyan zsinati tagok is, akik a magyar nyelvet nem értik, mint ahogy most is van egy Horvátországi, ki csak németül és horvátul tud, vétessék be az ügyrendbe oly intézkedés, hogy németül és tóttul is lehessen a zsinaton felszólalni olyan képviselőknek, a kik magyarul nem tudnak. Bántónak tartja azt, hogy az ügyrendi javaslat feltételezi, hogy a zsinati képviselők közül akadna, a ki a közérkölciség ellen szólalna fel, mert ezt tiltó rendelkezés is van benne. Bürokratikusnak tartja a javaslatot általánosságban s bántó dolognak a katalógus olvasást.

Vanovics támogatására felszóltak Szeberényi L. Zsigmond, Fajnor Dusan, Abaffy Miklós, s mások, ellene pedig a javaslatot védelmükbe vették; Földváry Elemér, Farbaky István, Kubinyi Géza, Szentiványi Árpád, Zsigmondy Jenő, Gyurátz Ferenc püspök, Scholtz Ödön, a ki a speciális esetben megengedhetőnek mondta a másnyelvű felszólalást s ez volt igen soknak a nézete, de anélkül, hogy az intézkedést az ügyrendbe foglalni szükséges lenne.

Megnyugtatólag hatott különben b. Prónay elnöknek azon kijelentése, hogy ő e tekintetben

is mai székfoglaló beszédjében kifejtett elvekhez fog ragaszkodni.

Ezen felszólalások után Prónay a vitát zárja, s felteszi a kérdést, hogy általánosságban elfogadja-e a zsinat a javaslatot? A zsinat egyhangulag fogadta el általánosságban. — Tíz percnyi szünet után a *reszletes* tárgyalásra tért át a zsinat. Előbb azonban jelenti az elnök, hogy két képviselőnek mandátuma igazoltatott.

Az 1. §-nál Fajor Dusan minden ülés eljén és végén éneket és imát ajánl bevenni. Mivel ez az ülésszakok elején és végén s általában minden egyházi gyűléseink alkalmával úgy is meg szokott történni, felesleges az intézkedés. A szakaszt eredeti szövegében fogadták el.

A 39-ik szakaszig kisebb módosításokkal eljutott a zsinat. Ennél újból nagyobb vita támadt, melyben Vanovics János, Dr. Pivko Vladimir és mások vettek részt, kívánva a más nyelven való felszólalásnak a megengedését. Az eredeti szöveg lett elfogadva.

S mivel az idő nagyon előre haladt Báró Prónay elnök előterjesztette a napi rendet, melyet a zsinat elfogadott s az ülést déli két óra után berekesztette.

IV-dik ülés. Bp. dec. 10.

A zsinat negyedik ülését délelőtt 10 órakor nyitotta meg báró Prónay Dezső. A napirend előtt Scholtz Gusztáv püspök mély megindulással jelentette, hogy alig kezdte a zsinat tanácskozásait, máris halottja van: Veres József, a békési egyházmegye esperese, tegnap délután meghalt. Veres József — mondta a püspök — az egyházban sok érdemes alkotással tette ismertté nevét és bizonyára a zsinatnak egyik legtevékenyebb, legértékesebb tagja lett volna. Báró Prónay Dezső részvétellel értesült Veres József haláláról és indítványára a zsinat elhatározta, hogy az elhunyt emlékét jegyzőkönyvben megörökíti. Ezután rátertek a zsinat tanácskozási ügyrendjének további megállapítására. A javaslat egyik szakasza, a mely azt mondja, hogy: „az egész hallgatóságot, ha egyszeri figyelmeztetésnek sikere nincs, eltávolításra szólíthatja fel és szükség esetében karhatalom alkalmazásával is eltávolíthatja,“ rendkívül heves vitát provokált, melyben felszólaltak Maternyi Lajos főesperes és Szentiványi Árpád kerületi felügyelő s a „karhatalom“ szó kihagyását kérték, mint amelynek alkalmaztatása a parlamentáris üléseken mindinkább nagyobb jelentőséggel szerepel, de az egyház tanácskozásán helye nem lehet. Báró Prónay Dezső is szót kért, bár megfogadta, hogy semmiféle javaslatot tenni a zsinaton nem fog, most azonban ki kell fejeznie azon véleményét, hogy ennek a szónak bennhagyását az ügyrend örök szépséghibájának tekintené s ezért kéri, hogy annak kihagyásába egyhangulag egyezzenek bele. Ostffy Lajos orsz. képviselő felszólalásában támogatta báró Prónay Dezső kérését. Dr. Kéler Zoltán és Szeberényi Lajos Zsigmond a javaslat eredeti szövegét javasolták elfogadni. Dr. Mikler Károly közvetítő indítványt tett, hogy a karhatalom szót törüljék és a paragrafust úgy szövegezzék, hogy szükség esetén az elnök intézkedik. Szentiványi Árpád és Maternyi Lajos csatlakoztak dr. Mikler Károly indítványához és saját indítványukat visszavonták.

Draskóczy Lajos a kérdés feltevésénél a szeretetre hivatkozva, kérte a zsinatot, hogy egyhangulag fogadja el a dr. Mikler indítványát. Báró Prónay Dezső felállással való szavazást rendelt el. A zsinat nagy többséggel magáévá tette dr. Mikler indítványát.

Az indítvány elfogadása után a zsinat az ügyrend többi szakaszait kezdte tárgyalni.

Scholtz Gusztáv püspök indítványára a zsinat képviselőinek egységes napidijáról gondoskodott, még pedig úgy, hogy a zsinatot képviselők napdíját husz koronában állapították meg és azonkívül a vasuti költségek megtérítését is megszavazták. Majd Szelényi Aladár dr. indítványára egy új szakaszt vettek föl az ügyrendbe, amely a helyettes, illetve az alelnökök választásáról szól. Az esetre, ha az elnökök közül egyik vagy másik az elnöklésben akadályozva volna, úgy a megválasztandó alelnökök közül az egyik helyettesitené az akadályozott elnököt. Végül az ügyrend tárgyalása során kimondották, hogy a zsinati ülések nyilvánosak, de ha az elnökség, vagy a tagok fele kívánja, zártakká alakíthatók át. A zártülésben azonban törvényalkotást célzó határozat nem hozható. Ezzel az ügyrendet úgy általánosságban, mint részleteiben a zsinat letárgyalta és elfogadta.

A napirend második tárgya a bizottságok kiküldése volt. Dr. Zsigmondy Jenő indítványozta, hogy küldjön ki a zsinat egy öt tagu naplóbiráló-bizottságot és egy szintén öt tagu gazdasági bizottságot. Ezenfelül küldjenek ki egy nagy bizottságot, amely a hivatali tagokból, a tisztikarból és huszonnégy választott zsinati képviselőből állana. Ennek a nagybizottságnak kötelessége volna, hogy az előbbi bizottság javaslatát és az erre beérkezett észrevételeket feldolgozza, úgy hogy külön bizottságokra oszlana fel. Dr. Szelehló Kornél hozzájárult Zsigmondy Jenő indítványához, de annak a kívánságának adott kifejezést, hogy ez a nagybizottság egy külön lelkészi fizetést rendező albizottságot alakítson, amelynek feladata a lelkészi fizetések rendezéséről külön fejezet alkotása volna. Különben a nagybizottság munkájának elkészítésére határidő megállapítását indítványozta. Szentiványi Árpád hozzájárult Zsigmondy javaslatához, de mivel ez elkerülhetetlen, a kerület képviselőinek kell külön jelölni e bizottságba tagokat és azután az ő jelölésükből egy zsinati jelölő bizottság jelölje a nagybizottság tagjait. Magyar Miklós köszönetet mondott az eddigi zsinati bizottságnak és hozzájárult Szelehló Kornél indítványához, hogy a lelkészi fizetés rendezését külön szakbizottságnak adják ki. Fischer Miklós keveselte a megállapított 24 tagot és többet ajánlott. Okolicsányi Gyula azt kívánja, hogy a bizottságokat utasítással lássák el és azért indítványozta, hogy a zsinati javaslatok felett általános vitát kezdjen a zsinat. Dedinszky János Zsigmondy javaslatával szemben ellenindítványt nyújtott be, amely szerint nincs szükség nagybizottságra, hanem külön választásnak szakbizottságokat. Scholtz Ödön és Gömör János ugyanilyen értelemben szólaltak fel. Händl Vilmos és Krupecz István Zsigmondy javaslatát pártolták. Tomka Gusztáv a levita tanítók fizetésére hívta fel a zsinat figyelmét és az

ügyet a lelkeszi fizetések rendezésére kiküldendő bizottság hatáskörébe kívánta utalni. Dr. Wágner Géza azt javasolta, hogy a választandó bizottságok kapjanak felhatalmazást arra nézve is, hogy szükség esetén a zsinati tagokból önmagukat a kellő szakemberekkel kiegészíthessék. Geduly Henrik püspök hozzájárult Wágner indítványához és hosszabb beszédben az egyház védelmi munkáját ajánlta a zsinat figyelmébe. Zsigmondy visszavonta indítványának azon részét, hogy a hivatalból kiküldött zsinati tagok és tisztikar is részt vegyen a kiküldendő nagybizottságban és e helyett negyvenegy tagnak a megválasztását indítványozta. Dr. Masznyik Endre arra hívta fel a zsinat figyelmét, hogy bizonyos tekintetben eltért a napirendtől, mert hiszen a napirenden van a bizottságok számának és ügykörének a megállapítása. Indítványozta, hogy a szakbizottságokat válaszsza meg a zsinat és ezek alkossák meg együttesen a nagybizottságot. Hevessy Bertalan a naplóbíró és gazdagsági bizottságon kívül hat bizottságot ajánlott. Dr. Kéler Zoltán a jelölőbizottság kiküldését indítványozta és a választást a következő ülésre halasztani kívánta. Báró Prónay Dezső az ügyrend 31-ik szakaszát magyarázta, amely szerint a választás tilkos lévén, a zsinat jelölő bizottságot nem küldhet ki. Feltette a kérdést, hogy a zsinat mely javaslatot, a Zsigmondyét-e, vagy a szakbizottságokra vonatkozót óhajtja elfogani? Zsigmondy kijelentette, hogy ő nem ragaszkodik ehhez a javaslathoz és ezért a zsinat a szakbizottságok kiküldetésére vonatkozó javaslat mellett foglalt állást és e szakbizottságok megválasztását a csütörtöki ülésre halasztották el.

A zsinati ülést délután három órakor rekesztették be.

V-dik ülés. Budapest, dec. 11.

A zsinat ötödik ülését báró Prónay Dezső délelőtti 11 órakor nyitotta meg. Dr. Szelényi Aladár felolvasta a múlt ülés jegyzőkönyvét, a melyet a zsinat hitelesített. Ezután báró Prónay Dezső elnöki előterjesztéseket tett. Bemutatta a pesti németi egyház kérvényét, amely helyzetében a mai állapotok fentartását kéri. Ezután több iratot mutatott be: a lelkeszi korpótlék rendezése tárgyában, a kemenesaljai egyházmegyének, a tiszai és bányai egyházkerületek és a tanítói testületek felterjesztését. Bemutatta továbbá az államsegély megállapítása és törvényes biztosítása kérdésében beadott előterjesztéseket. Ezeket az illető bizottságoknak adták ki. Majd az elnök elrendelte a megállapított bizottságok tagjaira a szavazást. A szavazólapoknak elkészítése céljából az elnök a zsinati ülést felfüggesztette.

Ezeknek elkészítése után megtörtént a tilkos szavazás. A szavazatok összeolvasására a jegyzői kar lett megbízva, s az eredmény kihirdetése délutánra halasztva, miért is az elnök az ülést délután öt óráig felfüggesztette.

Délután 5 órakor báró Prónay Dezső zsinati elnök újra megnyitotta az ülést és bejelentette, hogy a mostani ülésnek a tárgya a választások kihirdetése. Fölkérte Dr. Szelényi Aladár jegyzőt, hogy a szavazatszedő jegyzői karnak jelentését adja el. Dr. Szelényi Aladár jegyző

erre bejelentette a szavazatok eredményét, a melyek szerint helyettes elnöknek megválasztották Szentiványi Árpád kerületi felügyelőt és Gyurácz Ferenc püspököt.

Az alkotmány- és jogügyi bizottságba beválasztották: Dr. Zsigmondy Jenőt, Szeberényi Lajost, Wágner Gusztáv Adolfot, Dr. Szelényi Aladárt, Dr. Kéler Zoltánt, Beniczky Árpádot, Jánossy Lajost, Fajnor Dusánt, Dr. Berzsényi Jenőt, Horváth Sámuel, Dr. László Kálmánt, Farkas Mihályt, Dr. Meskó Lászlót, Gyürky Pált, Hevessy Bertalant, Korbély Gézát, Csipkay Károlyt.

A tanügyi bizottságba beválasztották; Dr. Wágner Gézát, Dedinszky Jánost, Gömör Jánost, Kaczián Jánost, Pröhle Henriket, Händl Dilmot, Hirschmann Nándort, Dr. Masznyik Endrét, Bánesó Antalt, Papp Józsefet, Hollós Jánost, Sas Istvánt, Molnár Viktort, Dr. Mikler Károlyt, Fischer Miklóst, Draskóczy Lajost és Uhrin Károlyt.

A belmissziói bizottságba: Földváry Elemért, Schmidt Károly Jenőt, Gyurácz Ferencet, Geduly Henriket, Scholtz Gusztávot.

A pénzügyi bizottságba: Sztehló Kornélt, Doleschall Lajost, Danovics Jánost, Schleiffer Károlyt, Okolicsányi Gyulát, Dargha Gyulát, Magyar Miklóst, Csemez Elek, Dr. Flórián Károlyt, Materny Lajost és Gyürky Pált.

A törvénykezési bizottságba: Sztehló Kornélt, Csipkay Károlyt, Dr. Samarjay Emilt, Dr. Stúr Károlyt, Belák Istvánt, Dr. Kobilitz Elek, Dr. Hritz Lajost, Dr. Lersch Kornélt, Dr. Rumann Jánost, Sárkány Bélát és Dr. Kéler Zoltánt.

A kérvényi bizottságba: Szelényi Aladárt, Ráab Károlyt, Bognár Endrét, Terray Gyulát, Ivánka Istvánt.

A gazdasági bizottságba: Sárkány Bélát, Frengyó Gyulát, Berzsényi Sándort, Szontagh Sándort és báró Radvánszky Antalt.

A naplóbíró bizottságba: Petrovics Somát, Kaczián Jánost, Jánoska Györgyöt, Farbaky Istvánt, Kiss Istvánt, Krupecz Istvánt, Krizsán Zsigmondot, Scholtz Ödönt, Dr. Ostffy Lajost, Mohácsy Lajost, Takáts Elek, Moór Gyulát, Kúbecher Albertet, Thuróczy Pált és Bartholomaeidesz Lászlót választották. A választások kihirdetése után báró Prónay Dezső előterjesztést tett, hogy a megválasztott bizottsági tagok most azonnal alakuljanak meg s amíg ez megtörténik, addig az ülést felfüggesztik.

Báró Prónay Lajos az ülést ismét megnyitván, Dr. Szelényi Aladár jelentette, hogy a bizottságok megalakultak. Mindegyik bizottság megválasztotta a maga elnökét, jegyzőjét és előadóját.

Még pedig: az alkotmány és jogügyi bizottság elnöke lett: Zsigmondy Jenő, helyettes elnöke Wágner G. Adolf, előadója Dr. Kéler Zoltán, jegyzői Dr. Szelényi Aladár és Jánossy Lajos. A tanügyinek elnöke lett: Molnár Viktor, előadója Fischer Miklós, jegyzői Hollós János és Uhrin Károly. A belmisszióinak elnöke lett: Gyurácz püspök, előadó-jegyzője; Schmidt Károly Jenő. A pénzügyinek elnöke Sztehló Kornél, előadói Gyürky Pál és Dr. Flórián Károly, jegyzője Magyar Miklós. Törvénykezésének elnöke Csipkay Károly, előadó Sztehló Kornél, jegyzője

Melléklet az Evangelikus Örálló 50. számához.

Zsinati istentiszteleti beszéd.

Geduly Henrik ev. püspöktől.

Mélyen tisztelt ünneplő közönség!

Az Urban szeretett testvéreim!

Huszonkét esztendővel ezelőtt, ugyancsak verőfényes decemberi napon, fényes, nagyszámu közönség gyült egybe ezen, nekünk, magyarhoni ág. hitv. ev. keresztyéneknek annyi nemes tradicionális emlékekkel megszentelt deákteri templomunkban. Az arcokon a történelmileg jelentős fordulatok átérzéséből fakadó ihlettség, lelkeség visszatükröződése, a szemekben boldogság csilámló könnyei, a szószéken ihletett próféta alak és ajk, amely szólja vala a nagy ígéret atyáink küzdelmes multjáról és a fiak nagy hitéről, nagy felelőségéről, nagy jövődjéről. Valami édes, felemelő, lelkesítően boldogító érzés vonult át a sziveken, — láttára annak, hogy százados évfordulók dicsőséges munkájának osztályosai a szenteli őket az Ur, — az 1791-ben serénykedő zsinati atyák 1891-ben tettere hívott késő ivadékát.

És ez az ünnepi érzés átvonul a zsinati atyák három esztendeig tartó egész munkálkodásán. Lázasan, de mégis meggondoltan, férfias nyíltsággal, nemes hűvel és becsvágygal, de mégis az elágazó vélemények kölcsönös tiszteltbentartásával, — lelkes rajongással a Krisztus anyaszentegyházának széttéphetetlen egységéért, de nem kisebb rajongással az evangelium egyházát jellemző szabadság szelleméért végezték a szervezésnek, a századok óta szétszórta tagok egy alkotásba, egy alkotmányba fűzésének gyönyörűség feladatát.

És az Urnak áldása volt rajtuk. Pezsgő elevenség vonult be a csendes rejtkehelyekbe: gyülekezetekbe, egyházközségekbe, esperességekbe. A törvényesített új szervezetben mindenki megtalálta a hozzá méltó, neki kedves munkakört, — az Áronok és Giedonok, a Priscillák és Aquillák Istentől nyert charismáik legjavával igyekeztek az építés nagy munkájából az Ur dicsóságára kivenni részüket. Az az édes, nagy tudat, hogy immár alulról felfelé végesvégig ki

van építve az Ur egyházának alkotmánya és semmiféle jogos vágy, törvényes törekvés, semmiféle, az Ur egyházának javát célzó eszme nincsen többé meddségre kárhozható a külső rend hiányos keretei miatt: sok szunnyadó erőt, sok pihentetett szellemet hívott az egyházi közélet sorompói elé nemes bajvívásra, mintha csak egymás szeméből olvasták volna ki a szózatot: jer, most már igazán cselekedjünk az Urért, cselekedjünk a mi dicső multu és ép oly dicső jövődjü evang. egyházunkért erőink legjavával!

A régi alapon, a régi munkaeszközzel felemelkedtek hát Nehemiás védőfalai, — „az új törvény az új alkotmány királyi peccséttel ment hódító útjára tűzoszlopként a még mindig pusztában vándorló egyház nehéz útján elől”. (Zelenka zsinati záróimájából.) A törvény holt betüje ezuttal éltető szellemmé vált, mert a törvényhozás művén is maga az éltető Krisztusi szellem vonult át . . .

Ugy lesz-e most is? Most amikor 22 esztendő tapasztalatával emlékezetünkben, nagy alkotások ébredező csiráival a közvéleményben, nagy reménységek féltő ápolásával sziveinkben újból törvényalkotásra gyült egybe a Pálok és Péterek, Jakabok és Jánosok, Áronok és Gideonok, Aquillák és Priscillák fényes gyülekezete? Ugy lesz-e most is, amikor az újabb 22 év *fájdalmas* tapasztalatainak hatása alatt sokan csüggedő kétséggel kiáltanak, hogy: vesztett autonómiánk romjai felett tehetetlen koldusokként huzuk meg magunkat, — ha szóba állanak velünk, jó, — ha némán kell pusztulnunk, ugyis jó; a protestantizmus régi, országos tekintélye letűnt, szertefoszlott, — idegen világnézetek és az egyháztól idegen törekvések gyilkos mérge kilugozta egyházunk testéből a realitás erejét és többé árnyéka sem vagyunk a még csak 20 előtt is szellemi tekintetben vezérszerepre jutott és szinte megdönthetetlennek látszó tekintélyü protestantizmusnak!

Tehát ugy lesz-e? Lesz-e áldás a munkán, amelyhez Isten szent nevében hozzáfogunk? . . . lme, minden, még néha-néha a saját szivemben-

lelkemben is felmerülő kétségekkel és aggodalmakkal szemben is mondom . . . ne esüggedjünk, ne kétségeskedjünk. — áldásos lesz e művünk is, ha benne pillanatra sem tévesztjük szemünk előtt a minden földi törvény örök hivatását, hogy legyen az vezérlő Mester a Krisztushoz, és nem feledjük, hogy még a legtökéletesebb törvény alkotása által sem végeztünk egyebet, mint rideg betűt róttunk a betű mellé, ha nem járja át lelkünket az új szövetségnek lelke, az Istenfiaknak végtelen szabadsága az Urban és végtelen leköötöttsége az Urért! És úgy lesz, — ha majdan az egyház népe megérti, hogy habárgyarló emberek közössége révén, de mégis „Sionból jött ki a törvény“ (Ésaiás II. 3.), ha az egyház népe megkedveli azt, mert a saját lelke vágyainak teljesülését szemléli benne, mondván: „nyisd meg az én szemeimet, hogy gyönyörködjem a Te törvényeidben“ (Zsolt. I. 2.).

E kétfős feltétel közös gondolata tehát, hogy törvényalkotásunknak voltaképpen a Krisztusi igazságok szolgálatában kell állania. Mielőtt immár e gondolatot Isten szentkegyelmének segítségével bővebben is kifejteném, leborulok az én mennyei Atyám előtt s az én Uram, a Jézus Krisztus szavaival ekként fohászokodom:

„Miatyánk. . . .“

Álapiige: RÓM. X. 4.

„A törvénynek vége a Krisztus, a hívő embernek igazságára“. Dilágos ebből s ez lesz ünnepi elmélkedésünk tárgya is, hogy

Törvényalkotásunknak a Krisztusi igazságok szolgálatában kell állania, akár

1. annak általános szellemét,
2. akár közelebbi céljait,
3. akár azt az erőt tekintjük, amelynek segedelmével feladatainkat megoldhatjuk.

I.

Törvényalkotásunknak a Krisztusi igazságok szolgálatában kell állania, ha annak általános szellemét tekintjük.

Mert igaz az, hogy örök érvényű igazságok nem törpülhetnek el, nem semmisülhetnek meg múltó korszakok változó felfogásai, változó törekvései révén, sőt e változó felfogások, változó törekvések, változó feladatok végzésében épen csak annyi az erő, az igazság, az áldások és sikerek magva, amennyi örök érvényű igazság bennük visszatükröződik. Ne feledjük az Üdvözítő szavát: „ég és föld elmulnak, de az én beszédeim soha el nem mulnak.“

Azt mondják, az újabb kor eszmevilága, az újabb kor szellemi követelményei nem fűrik meg a régi korok sablonos igazságainak alkalmazását. Szűknek tartják e kereteket. A tudományok haladása kibővítette e kereteket, új eszmékkel gazda-

gitotta azok tartalmát és ezeknek ugymond — minden szellemi törekvésben, minden alkotásban érvényesülniök kell. A modern evolutio, a fejlődés és haladás törvényének érvényre jutása tudományban és társadalomban az az átalakulás, emellyel lépten-nyomon találkozunk s amelyhez úgy mondják, mindenben alkalmazkodnunk kell.

Óh dőreség . . . nem venni észre, hogy az újabb kor minden szabadságra vágyó törekvésével, minden haladó intézményével, minden sociális átalakulásával épen a Krisztusi eszmék, a Krisztusi igazságok, a Krisztusi szellem diadalát jelenti, ha azok a törekvések és átalakulások igazán jogosak, egészségesek és természetesek! Nem kell hát nekünk új jelszavakhoz, kidobott irányjelzőkhöz, elég nekünk és nem is szabad nekünk máshoz, mint a Krisztusi szellemhez ragaszkodnunk. A modern kor jelszavas világában törvényalkotásunk munkája folyamán jusson eszünkbe mindig az apostoli intés: „a betű megöl, a lélek az, amely megelevenít“. Jaj nekünk, ha a jelszavak betűjéhez ragaszkodunk, ha hajhászuk a haladást, mert az szakítás a multal, — ha követeljük a szabadságot, mert az látszólag mentesít a rend feszélyező kötelékeitől, — ha modern szellemet, evolutiót keresünk abban, ami voltaképpen nem más, mint nemesebb énünk, önzetlenebb gondolkodásunk és lelkesebb hitbeli meggyőződésünk tagadása. A betű megöl! Nem az önmagukban elméleti célokat kifejező jelszavak betűjét, de az azok mögött rejlő nemes szellemet keressük tehát és akkor meggyőződünk arról, hogy azoknak célja semmi más, mint épen a Krisztus eltiporhatatlan örök érvényű igazságainak diadalra juttatása minden emberi közösség boldogítása által. Hiszen ugyebár — jelszó és eszmény a jog is — és mégis áll a régi közmondás: „summum jus, summa iniuria;“ eszmény az egyenlő felelőség és mégis áll a Krisztusi intés: „ne nézd más szemében a szálkát, de a magadéban a gerendát“. Eszmény a szabad akarat, a szabad cselekvés, szabad elhatározás és mégis áll: „amit nem akarsz, hogy teveled cselekedjenek az emberek, azt te se tedd másokkal“. Eszmény a kötelesség is és mégsem lehetünk e téren eszményiek, mert áll az, „hogy ha mindent megtettünk is, csak érdemetlen szolgálk vagyunk“. Eszmény a felekezeti türelem, a szeretet, az alázat, az önfeláldozás, a megbocsátás s erénnyé mindenik mégis csak akkor válik, ha eléri, de át nem hágyja a Krisztusi mérték vonalát, mint a hogy a szabadság, a haladás a szabadelvűség, a jog és a törvény is csak akkor áldásos, ha nem bont és nem ront erkölcsi valóságokat és igazságokat, — de a Krisztus szellemében épít és áld. Törvényalkotó

munkánk szellemét tehát a Krisztusi igazságok szolgálatába kell állítanunk, hogy teljesedjék szent leckénk szava: „a törvénynek vége a Krisztus a hívő embernek igazságára.

De a Krisztusi igazságok szolgálatában kell állania törvényalkotó munkánknak, annak

II.

közelebbi céljait tekintve is. Közelebbi cél? Az egyházi élet egészséges alapokon való szabályozása, hogy az, mint Isten országának földi intézménye, a Krisztusi igazságok hamisítatlan evangélium alapján, *századokról-századokra, nemzedékről-nemzedékre, mindig a hívő ember üdvösségére oldhassa meg magasztos feladatát.*

Mert ha igaz az, hogy amikor a művész vésőjét vagy ecsetjét az alkotás ihletének lázas perceiben kezébe véve, egy eszmét testesít, hogy akkor őt sohasem a múlt percek, a közeljövő dicsősége lelkesíti alkotásra, de jövőendő századok, sőt minden idők számára kíván alkotni dicsőt, nagyot, elragadót, . . . akkor igaznak kell lennie annak is, hogy amikor a törvényhozó a küzdő emberiség millió bajának tudatával lelkében alapvető ujtás gondolatával foglalkozik, amelyből származzék béke, közmegnyugvás, virárgzó jólét fakadása, úgy ő is sohasem a közvetlen bekövetkezendő napok, vagy hónapok számára kíván új alkotást, de lelke előtt ott lebeg az eszmény, hogy hazájának mindörökre áldásává legyen az, amit ő a törvény határozataiba belefoglal.

Mi sem alkothatunk, legalább nem fogunk hát alkothatni igazán áldásos művet, ha azt nem abból a nagy gondolatból kiindulva alkotjuk meg, hogy evangéliumi anyaszentegyházunk egészére és egyes alkotó részeire nézve a messze jövőendő számára is üdvösnek, áldásosnak bizonyuló művet létesítsünk.

Ma itt vagyunk. Zsinatolhatunk. Lehet, hogy évtizedek, . . . de ki tudja, a jövőendő könyvében mit tartogat számunkra Isten, . . . lehet, hogy századok mulnak el újabb egyházi törvényalkotás lehetősége nélkül. És akkor ez évtizedek, sőt talán évszázadok történeti-erkölcsi felelőségének egész sulya kinek-kinek saját törvényhozói lelkiismeretére nehezedik. Elbirjuk-e ezt a szörnyű terhet, ha mindnyájunkat nem hevít a komoly kötelességteljesítés nagy érzése, ha akár kényelem, akár pártosság, akár könnyű vér, akár bántódott érzések, akár kielégítetlen becsvágy, akár félremagyarázott jelenségek bármelyikünket is visszatartanak a munkától vagy ha nem is tartanak, de ez a munka nem a közegyház, nem az egész evangéliumi egyház, vagy nem az egész nemzeti életközösség erőforrásainak eszközévé dicsőül? Ha pártoskodó szenvedély, nyelvi és nemzetiségi

ötrevések innen is, onnan is, gyűlölködő elkülönzések, türelmetlen versengések és támadó irányzatok tépdetni akarnák a legfelelősegteljesebb, mert legtermékenyebb feladatot, az alkotás istenileg elrendelt munkáját gyakorló egy anyának egyetemét és ezzel magát a Krisztus testét!?

Örök dicsősége az evangélium egyházának, hogy az ő tiszta és szent elvei szerint a legpárányibb részben, a legszűkebb körben végzett munka sem lehet szent, igaz, erkölcsös, jó és áldásos, ha egyúttal a nagy egésznek, az egyház egyetemének, a Krisztusban hívők egész közösségének nem válik javára. Egyetlen bástyát sem szabad építeniök az őrállóknak annak átérzése nélkül, hogy ez a maguképitette bástya egyúttal a nagy egésznek erősségévé ne magasztosuljon.

Nos! Zsinati atyák! Testvéreim! A középkori tridentinum minden pontján ott van, hogy aki pedig másként hiszen, másként cselekszik: anathema sit! Átkozott legyen! Mi zsinati kánonainkat nem végezzük anathemákkal, kárhozatra adással. Mert tudjuk és valljuk, hogy az Ur igaz evangéliumi egyházától idegen az átok, idegen a kárhoztatás! . . . De érezzük és valljuk: átok ülte meg magát a törvényhozást, átok maga a zsinati munka s átkozódás nélkül is átokká válik az az életben, ha azt nem az egész egyház, nem az egész haza igaz és őszinte szeretete, de kedvezés vagy pártoskodás, vagy osztályok és érdekkörök szolgálata hozza létre.

Ugy dolgozzunk és munkálkodjunk tehát a nagy művön, hogy alkotásunk Istennek országában és annak földi intézményében egyéni komoly munkánk és az egész anyaszentegyház legeszményibb hivatásának átérzése és megértése által, nemzedékről-nemzedékre áldássá és ne átokká legyen s így törvényalkotásunk közelebbi céljait tekintve is a Krisztus igazságainak a szolgálatában álljon.

III.

Ám végül — a Krisztus igazságainak szolgálatában kell törvényalkotásunknak állania, *ha azt az erőt tekintjük, amelynek segédelmével feladatainkat megoldhatjuk.*

És itt nem a mi küldőink és választóink bizalmára, ragaszkodására gondolok. Szép és magasztos érzés, ha tudjuk és érezzük, hogy velünk van a hivek százezreinek, sőt több mint egy millió léleknek reményteljes bizodalma. Ám erre nézve vallom egy illusztris író meggyőződését: „A kormányzott nép javáért és boldogulásáért az embernek önmegtagadással is kell cselekednie s a cselekvés igazságosabb méltatását nem az uralkodó szenvedélyekre, hanem a későbbi idők higgadtabb, tágabb körű belátására bízni. (Bp. Hl. 1913. 234. sz. vezércikk) Tehát

nem emberi elismerés és bizalom az az igazi erőforrás, amely törvényalkotásunk művében szívünket, lelkünket állandóan táplálja. Nem ez az a csillagzat, amely biztos sikerekre vezérel. Az a nap, amelyből mint sugár összes egyházi élettevékenységünk egyedül sikeresen áradhat ki: a lelkiismeret tisztasága mellett az evangelium iránti hűség, az *evangeliumi hit bennünk élő ereje és diapalma*, amely meggyőzi a világot! Minden egyéb forrásból fakadó cselekmény, minden egyéb szellem hozhat létre remekbe készült jogrendszereket, pompásan kitervezett igazgatást, összevágó külső rendet, — sőt némaságot, visszafojtott hangokat ott, ahonnan eddig netalán kelletlen szóbeszéd származott, — de mindez nem lehet más, mint üres váz, élettelen keret, amelyből hiányzik a nap éltető melege, a Krisztus szelleme, — hiányzik ő maga, az erkölcsileg tökéletes, a szent, az igaz! Az ő megtöviszkoronázott feje, az ő általszegzett kezei, az ő halálra való elnémulása, az ő végtelenül megdicsőülő önfeláldozása Isten igazságáért a példa ellenállhatatlan szent erejével mindörökre tökéletesebb lesz minden emberi törvéynél, bölcsészeti és jogrendszerénél, társadalmi alakulásnál.

De ha már ő utolérhetetlen volt és marad, legalább az ő evangeliuma nevét viselő egyház akkor, mikor hívei számára törvényt alkot és új rendszert honosít, ne feledje el az alapot, amelyen egyszer vettette, a Krisztus váltságművét, az ő megváltói keresztjét, amelynek hitteljes szívvél szemünk előtt tartása megszentel és megerősít minket törvényalkotó munkánkban is.

S azért az atyák régi hitével, régi áldozatkészségével, régi hűségével, Krisztus igazainak szolgálata által serkentve véggezzük immár a szent munkát abban a szent reményben, hogy aki „Erős várunk“ volt a múltban, s megtartott századok viharain át, — az Ur megáldja e munkát is az ő szentegyházának javára és boldogságára s az ő szent nevének örök dicsőségére!

Ámen.

Zsinatot megnyitó beszéd.

Elmondta *Báró Prónay Dezső* egyet. felügyelő.

Mélyen tisztelt uraim! Egyházi alkotmányunk értelmében kötelességemmé vált, magyar-honi evangeliumi zsinatunknak összehívása és megnyitása.

Főtisztelendő zsinat! Mélyen tisztelt uraim! Másodszor válik kötelességemmé, hogy magyar-honi evangeliumi egyházunk legfőbb tanácskozó és intéző testületét a zsinatot megnyissam. 22 évvel ezelőtt hárult reám először e megtisztelő feladat,

amelyet az idén másodszor kell teljesítenem. Megilletődéssel gondolok vissza arra az időre, amidőn e megtisztelő feladatnak teljesítése először hárult reám, és nem kételkedem abban, hogy mindazok, akik az 1891-ik évben megnyitott zsinatunknak tagjai voltak, és akik most közöttünk ismét helyet foglalnak, bizonyos kegyeletes érzéssel gondolnak vissza az 1891-ben megnyitott zsinatunkra, különösen annak legutolsó ülészakára. Emelkedett érzés és nagy remények hatották át az 1891-iki zsinatunkon egybegyülteket. Természetesen a lelkesedés rendszerint rövid ideig tartó nyilvánulása az érzelmeknek, s később, midőn a komolyabb megfontolást igénylő munka ideje állott be, természetesen inkább a boncoló ész és értelem, a bíráló, a megalkotandó törvényeknek minden oldalról való megfontolása töltötte el a zsinati tagok lelkületét, s így majdnem negyedfél év tartama alatt hosszabb megszakításokkal munkálkodott az 1891-ik évben megnyitott zsinat.

Huszonkét esztendő egyes ember életében elég hosszú idő, emberi társadalmak szervezetei életében, amelyeknek tartama nincs időhöz kötve, 22 év rövid idő. Vajjon a 22 évvel ezelőtt megalkotott zsinati törvények, az akkor végzett munka oly hiányos, hogy már kiegészítésre szorul? Talán mindannyian, akik e teremben egybegyültek, más más feleletet adnának erre a kérdésre. Az kétségtelen, hogy korunk nemcsak a nagy, de a folytonos és felette gyors átalakulások korszaka. Abból, hogy a 22 évvel ezelőtt alkotott egyházi törvényeink kiegészítésre szorulnak, vagy esetleg megváltoztatandók, nem következik feltétlenül az, hogy azok a maguk idején nem feleltek meg, hanem nem annyira az egyház a maga beléleletében, mint inkább azok a külső közgazdasági és társadalmi tényezők, amelyek közvetve az egyházi életre is éreztetik hatásukat, indíthaták egyházunkat arra, hogy ismét zsinatot tartson.

Midőn magyar-honi evangeliumi egyházunknak zsinatát megnyitom s ezen eseménynek fontossága felett elmélkedem és átérzem annak nagy jelentőségét, lényegében alig tudnék mást mondani, mint amit 22 esztendővel ezelőtt hasonló alkalommal mondtam. De mégis nem volna helyén való, hogy habár talán más szavakkal is, egyszerűen ismétlem azokat, amiket hasonló alkalommal már elmondtam.

Mélyen t. zsinat! Tagadhatatlan, hogy korunkban olyan nagy átalakulásoknak vagyunk szemtanúi, hogy igen sokan ezt a kort tartják a világtörténelem ama szakaszának, amelyben a legnagyobb változások és legnagyobb jelentőségű dolgok történtek. Mégis azt hiszem mélyen tiszt-

felt uraim, hogy bármily nagyszabásúak legyenek azok a találmányok, amelyek napjainkban az emberi társadalmat gazdagítják, bármily mélyre hatoljanak a tudományos ismeretek, ez a nagy átalakulás, mindezek a nagy jelentőségű dolgok a világtörténelemnek maholnap két ezredével ezelőtt történt eseményéhez képest kisebb jelentőségűek. Az egész világtörténelemnek legnagyobb jelentőségű eseménye a keresztyénség. Mert a keresztyénség gazdagította az emberiséget új eszmékkel, új érzelmekkel, új kötelességekkel és új intézményekkel. Az ókor legműveltebb népeinek vallása helyhez, államhoz, nemzethez kötött vallás volt, állam és vallás a legszorosabb kapcsolatban állottak egymással. A magasztos jellegű izraelita monotheizmus is tulajdonképpen úgy jentkezik, mint egy nemzetnek, egy népnek vallása; Izrael Istene, az egy igaz Isten egy népnek, egy nemzetnek Istene. A keresztyénség gazdagította az emberiséget azzal az eszmével, hogy Isten az emberiség Istene és még több: az Isten az emberiség szerető atyja. S új kötelességekkel és érzelmekkel is gazdagította a keresztyénség az emberiséget. Az ókor legműveltebb népeinek az állam a haza iránt teljesített kötelességekkel ki volt merítve a kötelességek egész sorozata. Aki más nemzetbeli volt, aki nem volt annak az államnak a tagja, az barbárnak tekintett, türt volt legfeljebb, de idegen. A keresztyénség, midőn az embertséget gazdagítja azzal a nagy eszmével, hogy Isten az emberiségnek, az egész emberiségnek Istene és szerető atyja, a testvériség eszméjét az egész emberiségre kiterjeszti.

A keresztyénség nem ismer sem helyi, sem állami, sem nemzetbeli korlátokat, a keresztyénség az emberiség vallása. Legfőbb kötelességgé a szeretet teszi: „Szeresd Istenedet teljes szívedből!” A második parancsolat hasonlatos ehhez: „Szeressed felebarátodat, mint önmagadat.” S midőn idézzük az irás ezen szavait, ne feledjünk János apostolnak intését sem: „Aki pedig azt mondja, hogy szereti az Istent és gyűlöli az ő atyjafiát, hazug az.” Tehát a keresztyénség szellemében az Isten iránt való szeretetnek a felebarátaink iránt való szeretetünkben kell megnyilvánulnia, az emberbaráti szeretetnek cselekedeteiben kell a vallásnak jelentkeznie.

Ha a keresztyén vallás lényegét röviden jelezni akarjuk, két rövid mondasban foglalhatjuk azt össze. Az egyik ez: A keresztyénség az önzés elleni küzdelem. A másikat pedig azon eredeti nyelven idézem, amelyen olvastam: „Die Identität von Religion ist das Wesen des Christentums.“ A vallás és erkölcs azonossága a keresztyénség. A keresztyénség tehát, hogy egy

modern és újabban közkeletűvé vált szóval éljek, a legteljesebb altruizmus.

De ezen új eszmék, új érzelmek és újabb kötelességek mellett új intézménnyel is gazdagította a keresztyénség az emberiséget. Ez az intézmény az egyház, amely jelentőségénél és keletkezésénél fogva is nem áll az állam mögött. Az ókor legműveltebb népeinél, miként már megemlítettem vallás és állam a legszorosabb kapcsolatban volt, ugyyszólván egységet alkottak. A keresztyénség nem állami oltalom alatt terjed el, sőt üldözéseknek van kitéve: üldözi részben a zsarnoki szeszély, részben pedig a rosszul fel-fogott és értelmezett állami érdek nevében is üldözik azt és a keresztyénekben az állam ellen-ségeit látják. Pedig a keresztyének, megadták az államnak azt, ami az államé, megadták a római császároknak is azt, ami a császáré csak egyet tagadtak meg tőle: a császár szobrainak Istenként való megtiszteltetését, a császárok szobrai előtt való tömjénezést. S ezért, mert császárok szobrai előtt való tömjénezést is megtagadták, voltak sokan a legkinosabb szenvedéseknek és üldözéseknek kitéve. És mindezek dacára a keresztyénség terjedt, mert áthatotta az emberek lelkületét.

És a keresztyén egyház megalakult először, mint lelki közösség és ebből az alaphól fejlődött szervezett társadalmi intézmény már ki volt téve az idők viszontagságainak és változásainak; az egyház, mint külső társadalmi szervezet, az idők folyamán sok változáson ment át, széttagozódott, felekezetekre is oszlott, úgy hogy talán még az egység fogalma is képtessé vált. De ha az egyház, mint külső társadalmi szervezet, alá is van vetve mindama hatásoknak, amelyek alatt az ember egyáltalában a földi életben áll, ezen külsőleg szervezett egyház mellett és ezen belül egy másik láthatatlan egyház is létezik s erre is céloznak az Irás szavai. Az egyházat Isten országának mondhatjuk. És az Irás szerint midőn kérdjük az Üdvözítőt, hogy hol van az Isten országa, a válasz az: az Isten országáról nem mondhatjuk, hogy emitt van, vagy amott van, az Isten országa bennünk van, az emberek lelkében. Tehát, főtisztelendő zsinat, a keresztyén egyházon belül, amely mint külső látható társadalmi szervezet jelentkezik, mindazok között, akikben meg van a komoly törekvés, hogy a keresztyén vallás parancsait legjobb igyekezetük szerint lelkiismeretesen teljesítsék, létezik egy bizonyos lelki közösség, s protestáns egyházunk egyik legszebb tanának tartom azt, ahol a láthatatlan egyházzal, az ecclesia invisibilisről szóló tanítás van. És ez az ecclesia invisibilis még a felekezeti korlátokon kívül is létezik. Ez az ecclesia invisibilis tanít meg min-

ket a vallási türelemre, mert ki az közülünk, mélyen t. zsinat, akinek ne volna hozzá közel álló egyik- másik olyan felebarátja, aki talán nem tartozik a mi vallásfelekezetünkhöz, de akit ő azért nem tarthat magánál vagy ő hozzá a vallási hozzátartozást tekintve közelebb-állónál rosszabbnak. Van igen is egyetemes keresztyén öntudat, s ez az egyetemes keresztyén öntudat egy hatalmas kapocs, amelynek erősítésén kellene dolgoznunk.

Megtámadtatásoknak volt kitéve a multban a keresztyénség, veszélyeknek van kitéve ma. Azok a nagyszerű találmányok, amelyek korunkban mintegy elkápráztatnak bennünket, a vagyoni értékeknek folytonos tagulása sokakat elbizakodottakká tesz és a boldogító vallás, a hit helyett más hitet keresnek, avagy egyáltalában a hitet a lelki életből kiküszöbölhetőnek tartják. Pedig az ember korlátolt lény, csak vágyai korlátlanok. Éreje nagyon is korlátolt, ismeretének köre is korlátolt, és hogy ha mélyebben elemezzük a dolgokat, azt kell látnunk, hogy tudás és hit nem ellentétek, hanem végig elemezve mindazokat, ismét találkoznak azok. Ime, a legexaktabbnak tartott tudományról, a matematikáról a jelen kor matematikusai nem igyekeznek-e azt bebizonyítani, hogy e matematikai igazságok tulajdonképpen csak konvencionális dolgok, és hogyha más alaptételeket állítunk fel más eredményekre is jutunk a logikai gondolkodás mellett. És ha így van ez a legexaktabbnak tartott tudományra, a matematikára nézve, akkor a természettudományoknak az az egész, különben nagyszabású alkotása, amely matematikai alapon épült végső elemzésében mégis vajjon olyan kétségtelen pozitív realitásnak mutatkozik-e, mint ahogy azt akár az ugynevezett pozitív filozofia, akár az u. n. filozofiai monizmus, vagy materializmus oda állítani szeretné. De tudás és hit egyesül az ember lelkében is az öntudat egységénél fogva.

De ne feledjünk még egyet mélyen t. zsinat. Bármily nagy jelentősége legyen az emberiség anyagi ereje gyarapodásának, bármily nagy jelentősége legyen az ember ismereti köre tágulásának, a tudománynak, sem az egyik, sem a másik nemhogy boldogságot, de még megelégedést sem nyújthat az emberiségnek.

A magába zárkózott tudós megelégedhetik vizsgálódásainak eredményével és megelégedést találhat abban. A szkeptikus szellem folytonos tépelődéseiből kilépni talán képtelen. De az emberek tulnyomó nagy többsége nem lehet tudós. Az emberek tulnyomó nagy többsége elsősorban érzelmi életet él, érzületét kell neki kielégítenie és ezt az érzelmi megnyugvást csak a keresztyén vallás nyújthatja neki, vagy legalább olyan mér-

tékben, mint amilyen mértékben nyújthatja a keresztyén vallás, — legalább nem tudom, hogy más valami e földön tehetné.

Mélyen tisztelt Zsinat! A mi közelebbi feladatunk, hogy egyházunk számára törvényeket hozzunk. E munkánkban igyekezzünk szem előtt tartani vallásunknak magasztos tanításait. Ne feledjük, hogy az egyházi és állami törvény közt különbség van. Az államot összekapcsoló kötelek az anyagi érdekek és a kényszereszközök. Az egyházat lelki motívumok alkotják és lelki kötelek fűzik össze. A leghatalmasabb lelki kötelek a szeretet érzése és ez egyszersmind egyházunk tanításainak alaptétele. Midőn tehát egyházi törvényalkotásunk munkájához hozzáfogunk, — mélyen tisztelt Zsinat! — a szeretet szavával üdvözlöm a zsinatot és azzal nyitom meg tanácskozásait.

Báró Prónay Dezső

zsinati elnök elnöki székfoglaló beszéde.

Főtisztelendő zsinat!

Meg lévén választva a zsinat által annak elnöksége, ezzel az a feladat, amely reám, mint magyarhoni evangélikus egyházunk egyetemes felügyelőjére hárult, hogy a zsinat tanácskozásait, mint annak egyik elnöke a zsinat által választandó elnök megválasztásáig vezessem, ezen feladatomból véget ért.

Azzal méltóztattak megtisztelni, hogy magyarhoni evangélikus egyházunk legfőbb tanácskozó és intéző testületének elnökségére megválasztottak. Köszönettel elfogadom e tisztet. Mély megilletődéssel teszem ezt, mert érzem a feladat nagyságát és érzem azzal szemben erőmnek fogyatékoságát és elégtelenségét. Igaz, hogy 42 esztendeje volt alkalmam egyházi közéletünkben résztvenni, és ismerem egyházi életünket és közigazgatásának minden részletét közvetlen tapasztalatból, ismerem zsinati törvényeink megalkotása előtt és ismerem, amióta egyetemes egyházunk zsinati törvények alapján új szervezetet nyert. Meggyőződésem mindig az volt, hogy azok, akiket

az isteni gondviselés abba a helyzetbe hozott, hogy különös munkálkodás nélkül is függetlenül megélhetnek, ha honfitársaik és hitfeleik bizonyos hivatalos megbizatással ruházzák fel őket, ne térjenek ki az előttük megnyiló megbizatásoktól. Keresni soha — ezt nyugodt lelkiismerettel mondhatom, — semmiféle állást, sem a közéletben való részvételre a teret nem kerestem, de nem tértem ki — a múltban sem és nem térek ki most sem, meghajlom evangélikus egyházunknak hívó szózata előtt.

Érzem teljes mértékben, hogy szolgálatot vár tőlünk az egyház, érzem azt is, hogy igazak az irás szavai: „Aki pedig első akar lenni köztetek, az legyen a ti szolgálatok. Amit ez alkalommal úgy értelmezek, hogy ne legyetek se elsők, se utolsók.“ Aki valamely fiztségre megválasztatik, ne tekintse magát másnak, mint primus inter paresnek, az egyenlők közötti elsőnek és szolgálatra hivatottnak. Igyekszem főtisztelendő zsinat, hogy a reám ruházott bizalmi állásnak legjobb igyekezettel megfelelhessenek.

De egyházunknak eme fiztsége emlékeztet engem nemzetségemnek egyik tagjára, Több mint 100 év előtt nemzetiségem egyik tagja, báró Prónay László volt az 1791-ik évi zsinat elnöke. Megbocsájtják nekem, ha ez az emlék bizonyos meghatottságot kelt fel bennem, ha meg emlékezem kegyelettel nemzetségemnek mindazon tagjairól, akik evangéliumi egyházunk érdekében a régmúltban küzdöttek és szenvedtek és a közelmúltban annak érdekében munkálkodni igyekeztek. Példájuk szemem előtt lebegett eddig, szemem előtt fog lebegni ezentul is. Kérem e bizalmi állásban viszont bizalomteljes támogatásukat.

A teljes őszinteség egyik sajátágom, talán olyan mértékben, amely néha némi, mondjuk nem összeütközés, de némi csekély ellentét kifejtésére is alkalmul szolgálhat. Kérem, hogy ezzel szemben legyenek elnézők.

És most, mélyen t. zsinat, engedjék meg még nekem, hogy azon, inkább általános jellegű elmélkedés után, amellyel ma délelőtt zsinati tanácskozásainkat bevezettem és megnyitottam, a zsinatnak szorosabban körülírt feladataira is röviden elmondhassam nézetemet.

Mindenekelőtt egy óhajtást nyilvánítok. Ez az óhajtás az, hogy legyen zsinatunk a szó teljes értelmében tanácskozó testület és ne szervezett pártok küzdése. Az állami életben nem zárható ki teljesen szervezett pártoknak létezése és ezeknek, mint ilyeneknek, bizonyos mértékig küzdelme. Erők mérkőzése az állami élet, mert az állami élet is anyagi erővel rendelkezik, anyagi erőkon és kényszereszközökön épül és tartja fenn magát. Az egyház legyen inkább — amint azt ma már a zsinati tanácskozások megnyitása alkalmával mondtam — lelki közösség, ahol tanácskozó testületeinkben ki-ki legjobban meggyőződése szerint keresi az igazságot és kölcsönös támogatással azon van, hogy az egész tanácskozó testület megtalálhassa az igazsághoz vezető utat. Tehát ne érdekkörök, ne szervezett pártok álljanak szemben egymással zsinatunkban, de ki-ki legjobban meggyőződését követve, tanácskozás, kölcsönös meggyőzés, azt egymás között való kölcsönös megértés, a kölcsönös egyetértés előmozdítása lebegjen mindenkor szemünk előtt.

Érzem, főtisztelendő zsinat, igen jól, hogy az elnöki fontos teendők viselésére talán más egyéni tulajdonságok volnának alkalmasabbak, mint azok, amelyekkel én rendelkezem, de egyről kérem, legyenek meggyőződve: sokkal jobban szeretem a valódi alkotmányosságot, sokkal jobban szeretem a szabadságot, sem hogy mást tekinthessek elnöki feladatnak, mint mindenkor figyelemmel kísérni a közvélemény kialakulását és ahhoz képest mondani ki a határozatot. De érzem azt is, főtisztelendő zsinat, hogy ebben az állásban főfeladatomnak csak azt kell

tekintem, hogy mindenkor lehető tárgyi-lagossággal megfigyeljem a zsinaton kialakuló közvéleménynek mineműségét és ahhoz igazodjam. Nem irányítás lesz az én feladatom, csak az önként nyilvánuló közvéleménynek megállapítása.

Több mint négy évtized óta működöm az egyházi közélet terén. A jövőt senki sem tudja, de mintha azt sejteném, hogy már hosszú nem lehet az az idő, amely alatt elegendő munkabírással rendelkezem majd, hogy hasznos szolgálatokat tehessek egyházunknak. Egyéb tekineteket mellőzve már az az egy körülmény is arra kell, hogy indítson engem, hogy egyéni nézeteimmel ne akarjak irányt szabni, hanem inkább — ismételtén — csak megfigyelni a szabadon, minden korláttól menten kialakuló közvéleményt és annak irányát, elhatározásait határozatképp kimondani.

Még azt ajánlom a főtisztelendő zsinati figyelmébe, hogy a legtökéletesebb egyházi törvények, legyenek azok alakilag bármily tökéletesek, a legtökéletesebb üklső egyházi szervezet, egyházi közgazgatás és az egyházi szervezetnek bármely ága nem elég arra, hogy az egyháznak üdvös fejlődését biztosítsa. A valódi vallásos buzgóság, az egyházi ügyek iránt való érdeklődés, az áldozatkészség, ezek azok a tényezők, amelyek, hogy ha megvannak, még aránylag nem igen tökéletes külső egyházi szervezet, még aránylag hiányos egyházi törvények mellett is az egyházi élet értékes, üdvös lehet; míg hogyha ellankad a közérdeklődés, hogyha alábbhagy a vallásos buzgóság, a legtökéletesebb egyházi szervezet mellett is nem fejlődés, de vagy

stagnálás, vagy — amitől Isten óvjon — hanyatlás is következhetik be.

De figyeljük meg továbbá azt is, hogy korunk gyakorlati felfogásu s az egyházi életben is bizonyos gyakorlati igényekkel lép fel. E tekintetben oda kellene törekednünk egyházi törvényhozásunk kereteinek megállapításánál, hogy az egyházat tegyük képesebbé, mint eddig volt, arra, hogy az a jótékonyági, humanitárius intézményeket nagyobb mértékben karolhassa fel, mint ahogy eddig tette. Annak, hogy magyarhoni evangelikus egyházunk e tekintetben nem mutathat fel olyan nagyszabásu intézményeket, mint aminőkkel a protestantizmus más országokban rendelkezik, meg van az igen természetes oka. Hiszen nem igen régen mi még üldözött, majd türt és később is legalább is minden kedvezéstől kizárt egyház valánk. De most e tekintetben más a helyzet, most nekünk mindenekelőtt és mindenekfelett a közjótékonyági intézményekre kell nagy figyelmet fordítanunk s amennyire erőnk engedi, ilyenek létesítésével is tanusítanunk, hogy az az egyház vagyunk, amelyre nézve a legfőbb parancsolat a felebaráti szeretet.

Főtisztelendő zsinat! Ezekben körvonalozhattam főbb vonásaiban azokat az eszméket, amelyektől áthatva elfogadom ezen állást. Fogadják még egyszer mélyen érzett hálámat a kitüntető bizalomért, hogy ezzel az állással megfiszteltek. Mondhatom, nem kerestem azt, szívesen ki is tértem volna előle, de az egyhangu bizalmi nyilvánítás előtt meghajolni kötelességemnek tartottam. Kérem továbbra is szíves támogatásukat.

Sárhány Béla. *A kérvényinek* elnöke Terray Gyula, előadója és jegyzője Dr. Szelényi Aladár. *A gazdaságinak* elnöke báró Radvánszky Antal, jegyzője Sárhány Béla. *A naplóbírálnak* elnöke Kaczián János, jegyzője Mohácsy Lajos.

Prónay jelentette, hogy a tárgysorozat ki van merítve és az ügyrend értelmében még némi tájékozásokat nyújtott a zsinati képviselőknek. Geduly Henrik püspök a következő javaslatokkal lépett a zsinat elé: Először, hatalmazza fel az elnökséget arra, hogy ha a bizottság munkálataikat befejezték, hívja össze az elnökség a zsinatot. Második javaslata az, hogy a bizottságok, különösen a négy nagyobb bizottság együttes üléseket is tartson és kérjék fel báró Prónay Dezső elnököt, hogy ezen együttes üléseken az elnöki tisztet vállalni sziveskedjék. Végül javasolta, hogy a bizottsági ülések az egyházi sajtóban kellőképpen legyenek hirdetve, hogy ezekről még idejekorán tájékozást szerezzen az egyház közönsége és esetleg észrevételeit, avagy javaslatait az illető bizottság előadójához beadhassa. Egy kéressel zárta be Geduly szavait, t. i. hogy a miben megállapodnak, azt tartsák meg. — (Mi még egygyel, megtoldjuk t. i. azzal, hogy kívánatos lenne hogy a bizottságok a végzett munkáról egymást és az egyházi sajtót azonnal értesítsék, hogy a munkáról kellő időben a más bizottság tagjai, a többi zsinati képviselők és a kiküldők is tájékozást szerezzenek.)

Gyurátz püspök az egyetértésre, békeszeretetre és a testvériségre hívja fel a zsinati képviselők figyelmét, hogy amint együtt munkálkodtak ilyen érzelmekkel, ugyanilyen érzelmeket vigyenek haza és terjesszék a maguk körében. Báró Prónay Dezső elvállalta a bizottságok együttes tanácskozásánál az elnöki tisztet. A másik javaslatra vonatkozólag pedig úgy véli, hogy körülbelül a jövő évi október elején lesz összehívható a zsinat.

Az időpontra vonatkozólag többen szólaltak fel, így Mohácsy Lajos, Dittó Gyula, Szitványi Árpád, Bognár Endre, végül Prónay báró javaslata lett elfogadva. Prónay báró javaslatára megállapították még a legközelebbi (októberi) ülés napirendjét, azután elnöklő Báró köszönetet mondott a gazdának, a jegyzőknek, a többi közreműködőknek s a zsinat összes tagjainak. A jegyzőkönyvnek hitelesítése után Baltik püspök a zsinat nevében mondott hálás köszönetet lelkes éljenzés közepette báró Prónaynak, ki meghatva, meleg szavakkal mondott hálát az őt kitüntető bizalomért (lelkes és szünnem akaró éljenzés) stovábbi támogatást kér a zsinat tagjaitól. Baltik püspök buzgó imádságával fejeződött be a zsinat első ülészaka.

Az üléseken rendes parlamenti gyorsiroda működött s ennek munkája után készül hitelesen a zsinat naplója.

A milyen lélekemelő, szép egyetértést tanúsított, munkára kész volt a kezdett, legyen olyan a további folytatás is s akkor aggodalmaink igazi örömeire fognak változni s egyházunk jövője biztos alapokra lesz helyezve. — Legyen így az Úr dicsőségére.

Noszkó István.

Az egyházi háztartás a zsinati javaslatban.

Irta: Tompa Mihály.

(Folytatás.)

A 308. §. adóelengedésben akarja részeseíteni a több gyermekes családokat. Az elv maga nagyon szép és dicséretreméltó. De félek, hogy elfogadása annyira összebonyolítja — különösen népesebb gyülekezetekben — a kivetéseket, hogy nemcsak gondnokot, de még papot és tanítót sem kapunk, a ki annak kivételére ingyen vállalkozzék! Tehát vagy hagyjuk ki teljesen ezt a §-t, vagy ha már megakarjuk tartani minden áron, úgy a 20-ik életévüket még be nem töltött gyermekek helyett 12-ik életévüket még be nem töltött gyermekeket vegyünk s csak ezeknek adjunk kedvezményt, mert a 12-ik életévüket már betöltött gyermekek kereset- és épen ezért fizetőképeseek is! Nem is szólva a 16—20 éves gyermekekről, a kik javaslatom szerint feltétlenül megadóztatandók.

A 311. §-on nagyon meglátszik, hogy nem gyakorlati ember, hanem egy elméleti szobatudós készítette ezt a javaslatot, a kinek a falusi gyülekezetek ügykezeléséről, kivetéseiről, pénz és gabonajárandóságok beszédéről talán sejtelve sincs! Azt mondja ez a §.: „a részletes kivetést az egyháztanács eszközli, még pedig úgy, hogy ez a részletes kivetés az egész költségvetéssel együtt a végleges megállapítást megelőzőleg 14 napig közszemlére kitéhető és a költségvetési évet megelőző december hó végéig, de legkésőbb a költségvetési év első három hónapjában közgyűlésileg végleg megállapítható legyen“.

Ez olyan stílus és olyan tartalom, a milyen az ország budgetjének megállapítását, illetőleg tárgyalását szokják előírni.

Szeretném ezen §. szerzőjét egy falusi gyülekezetbe papnak beállítani, mit csinálna ott egy esztendővel előre kidolgozott részletes kivetéssel? Hogyan szedné be p. o. a 1913. év végével kivetett összegeket 1914. év őszén? (Mert azt nem szabad feledni, hogy falusi gyülekezetekben, a hol az e. adó jó része terményekből áll, máskor mint ősszel e. adót beszédni nem lehet! Így tehát fel kell tennem, hogy ő is úgy gondolja, hogy az év végével megállapított részletes kivetés csak a következő év őszén szedendő, illetve szedhető!) Hiszen e szerint a kivetés és beszédés közt csaknem egy teljes év volna! Mennyi változás áll elő ezen idő alatt egy gyülekezet beléletén? Hányan maghalnak, hányan elköltöznek, hány birtok cserél gazdát?

Ki fizetné meg a megholtakra, az elköltözöttekre vagy a gazdát eszerélt birtokra kivetett e. adót? Örülünk, ha az élők szép szerével megfizetnek, nemhogy még a holtakon is követelnék valamit! Pedig a §-nak ilyen alakban való meghagyása idevezetne! Ezen §-hoz tehát a következő, — a gyakorlati viszonyokkal számoló — módosítást ajánlanám: „a részletes kivetést az egyháztanács készíti el s az egyházközségi közgyűlés tárgyalja le. A közgyűlés után 30 napra az jogerőre emelkedik s a beszédés azonnal foganatosítható“. Ha p. o. valamelyik egyházközség novemberben akarja beszédni az e. adót, szeptember végéig megcsinálja az egyháztanács a kivetést, október 1-ig letárgyalja a közgyűlés, november 1-én már lehet szédni az egyházi járandóságokat. Igy csináljuk p. o. mi ezt már évek óta s december végére legjelebb a következő év január végére minden gondnok számadása készen áll, — egyetlen fillér hátralék nélkül.

A 313. és 314. §-kat teljesen fölöslegesnek tartom. A zárszámadást és költségvetést ugy is be kell terjesztetni a számvevőszékhez. Minek azoknak a lelkészeknek és espereseknek dolgait és gondjait még azzal is szaporítani, — a minek különben gyakorlati értéke ugy sincs — hogy a *kivetés közgyűlési megállapítását is záros határidőn belül bejelentsék az esperesnek?* Ez vagy zaklatása, vagy lealacsonyítása volna annak a lelkészi állásnak. A melyik lelkész még a kivetést megállapító e. törvényeket sem tartja be, feltéve, hogy azok elég világosak és praktikusak, az nem méltó arra, hogy lelkészi hivatalt viseljen.

A 315. §. első bekezdésének végén, a mely a kivetés ellen beadandó felebbezések határidejéről és fórumáról szól, betoldanám: *csak birtokon kívül!* Mert e nélkül az egyházközségi zárszámadások idejében el nem készíthetők! Meg azután, ha a nagyobb adófizetők felebbez k meg a kivetést s a felebbezés végleges elintézése esetleg egy évig is elhúzódik az egyházközség háztartásában és olyan zavarok állhatnak be, a mi sem pénzügyi, sem egyházi szempontból nem kívánatos!

Végül még egyet. A mi ugyan a javaslatban ki van véve az e. Háztartás §§-ai közül, de a mi tartalmánál fogva, — kivetésről lévén szó — mégis ide tartozik. Érttem az *egyházi közalapot*. Ennek 354 §. e. pontja után a következő pótlást ajánlanám: d. lelkészek részére családi pótlék, esetleg neveltetési járulék adása.

A mi hogy lehetséges legyen, 355. §-a pontjához említett $\frac{1}{2}\%$ -os közalapi adót 2%-ra emeltetném fel, $\frac{1}{2}\%$ mellett összejöött eddig 40,000 korona; 2 százalék mellett összejönne négy-

száz ennyi, vagyis 160,000 korona. A mi már tekintélyes summa! S a hivek — feltéve, hogy a közpénztárból fizetnék ezt ki, mint tettük ezt mi eddig is! — meg sem éreznék azt az 1 és fél százalékos adó emelést. Itt is csak a magam gyülekezetét hozom fel például. Az én gyülekezetem — még pedig a népesebb és módosabb gyülekezetek közül való, — lévén benne 12000 holdas és két 1000 holdas nagyobb birtok is, fizetett eddig közalapi járulék címén: kerekszámban 70 koronát! Ha pedig az eddigi fél százalékot 2 százalékra felemelnék, fizetne: 280 koronát. Tehát 210 koronával többet, mint eddig. Gyülekezetem áll 5 nagyobb (anya és leány) gyülekezetből. Tehát a szórvány- és fiókegyházakat nem számítva is, átlag csak 40 kor. 20 fillér esnek gyülekezetem egyik nagyobb, zervas részére, a mint azok, bizony mondom minden megerőltetés, sőt minden újabb kivetés nélkül is, könnyen megtudnának fizetni! — Igy legalább megérvém végre azt az időt, hogy saját hiveink is járulnának valamivel — a megdíágult viszonyok közt — a lelkészi fizetések emeléséhez! — Másképp ugyis hiába várjuk ezt tőlük?!

Ha valaha ugy itt mutassák meg világi uraink, a kik közgyűléseinken oly szép beszédeket tudnak mondani a lelkészi fizetések javítása mellett! — hogy *igazán akarnak* is rajtunk segíteni! mert hogy ebből a javaslatból, illetve módosításból törvény legyen, azt bátran el merem mondani *kizárólag tőlük* függ. Ha ők akarják, és magukévá teszik, a papság bizonyosan nem fogja azt obstrukcióval megakadályozni.

S ezen 1 és fél százalékos közalapi adó emeléssel egyszerre meg lehetne oldani a reformáció 400 éves emlékünnepe alkotáradó, rég vajudó jubileumi emlék kérdését is. Nem kellene mást tenni, mint kimondani egy §-ban, hogy ez a 1 és fél százalék 1917-ig tőkésíttetik, — 1917-ben pedig reform. jubileumi emlék alkotáradó fordítatik! — Egyszerre meg lenne a forrás, a miből azt a jubil. emléket meg lehetne csinálni, s vége lenne a sok fejtörésnek, javaslatnak, kunyorálásnak, a minek a vége — félek — mégis csak az lesz, hogy: „parturiunt montes et nascit!“ . . . A reform. emlék javára 1917-ig mi lelkészek — *azt hiszem, mindnyájunk szivéből beszélek*, — szívesen lemondanák a családi pótlékról; illetőleg felfüggesztenék az ehhez való törvényes igényeinket.

1917-re a f. évi e. gyűlés által már tőkésítendőnek elhatározott államsegélyek is meglehetősen szépen felnövekednék; ugy hogy ennek az alapnak a kamatai és egyéb bevételei, egyesítve a közalaphoz a célra évenként folyósítandó 100, 150000 kor.-val, oly tekintélyes összeget tenne-

ki, a melyből azt hiszem, minden arra rászoruló családos lelkész kaphatna igen tisztességes családi pótlékot, vagy pedig gyermekei részére neveltetési járulékot!

„A kinek vannak fülei a hallásra, hallja!”

B E L É L E T.

Veres József.

A Magyarhoni evang. egyházunknak törv. hozó testületének a zsinatnak 3-ik ülésén általános megilletődés közepette tett jelentést Scholtz püspök Veres József esperesnek december hó 9-én bekövetkezett gyászos elhunytáról. Mig Scholtz püspök szemében a bánat könnyeivel, részvétteljesen emlékezett meg Veresről, a tanácskozás termét zsufolásig megtöltő zsinati atyák előtt — mintha e pillanatban a halál szárnyának hideg suhogása rezegtetne volna meg a tanácskozó terem ünnepi csendjét. Az arcokon a mély bánat és az őszintén átérezett igaz részvét kifejezése ült. „Veres József, a békési egyházmegye esperese — nincs többé” — szólt bánattól megreszkető hangon Scholtz püspök. December hó 8-án Békésgyulán kiállott súlyos operáció után, hosszas, fájdalmas betegségtől megváltotta őt a halál Orosházán.

Veres József személyi kiválóságait, egyéni kvalitásait szerte e hazában ismerte minden evangélikus. Kiváló vezér, agilís, nagy koncepcióju férfi volt, a ki számos alkotásra mutatott rá. De halálával főleg minket evang. lelkészeket ért mérhetlen nagy veszteség. Az a férjü, a ki nemcsak határtalan ügy szeretettel, de kétségbevonhatlan képességeinek, agitationalis erejének teljes mértékével állott oda a mi ügyünknek felemelése, diadalra juttatásáért megindított erős harc első tűzvonalába.

Soha még ember ennyit nem tett, fáradott a lelkészi fizetések rendezése ügyében mint Veres József.

Mérhetlen veszteségünket csak növeli az a lesújtó szinte katasztrofális tény, hogy Veres József éppen a zsinat küszöbén dőlt ki a sorból. Akkor és ott sujtotta le őt a kérlelhetlen halál, — a mikor és a hol legnagyobb szükség lett volna rá, a mikor a valóra váltás ideje köszöntött reánk.

Temetése f. hó 11-én d. u. 2 órakor

ment végbe óriási részvét mellett. Temezésén megjelent Raffay Sándor budapesti lelkész, hogy sirjára helyezze a bányakerület és a MELE koszoruját. A Luther-Társaság koszoruját Majba Vilmos főtitkár helyezte el a ravatalra. Áldás poraira! Nekrológját legközelebb hozzuk.

Esperességi felügyelők ünnepélyes beiktatása Losonecon. A nógrádmegyei ev. esperesség új felügyelőinek ünnepélyes beiktatását f. hó 2-án tartották Losonecon az ev. egyház tanácsstermében. A beiktatási ünnepélyen az egyházfelügyelők, lelkészek és tanítók nagyszámban vettek részt és lelkes ovációkban részesítették az új felügyelőket. Az új felügyelők, *Okolicsányi Gyula és Rákóczy István* azután letették a hivatalos esküt, majd terjedelmes beszédben körvonalozták azokat az irányeszméket, amelyeket vezetői minőségükben követni fognak. *Okolicsányi Gyula* vallásos érzülettől áthatott beszédében emberszeretetre és az ifjuság valláserkölesös nevelésére buzdította az egybegyülteket s beszéde végeztével szép tanujelét adta áldozatkészségének az által, hogy 500 koronát a létesítendő Luther-szobor alapra, 500 koronát pedig az ev. gyámintézet javára felajánlott.

Figyelmet érdemel *Rákóczy István* másodfelügyelő székfoglaló beszéde is, amelyben a magyarság és magyarosodás érdekében intézett buzdító szavakat s különösen a tanítókat és az egyházközségek vezetőit hívta fel a magyarság szent érdekeinek a felkarolására.

A beiktatási ünnepély lefolyása után a közgyűlés adminisztratív ügyek intézésével foglalkozott.

Délben a Vigadó-szálló nagytermében 100 teritékes disztrakoma volt, amelyen több szép pohárköszöntő hangzott el. Felköszöntőket mondtak Csóváry Géza Okolicsányi Gyula felügyelőre, Henriczy Béla Rákóczy István másodfelügyelőre, Sztranyauszky Sándor dr. orsz. képviselő az összetartásra, Frenyó Gyula Beniczky Árpádra, Csonka Zsigmond Frenyó Gyula főesperesre, Kiss István alesperes a testvér felekezetek képviselőre, Vajda Béla rabbi az izr. hitközség, Sörös Béla a ref. egyház részéről üdvözölték az új felügyelőket; Beniczky Árpád Wágner Sándor polgármestert üdvözölte.

Lelkészeválasztás. A pinkafői ev. gyülekezet egyhangú választással meghívta lelkészeül *Dörner Frigyes* lajoskomáromi lelkészt. A lesti (nógrád m.) ev. gyülekezet, mivel egyhangú választás nem sikerült, a pályázat kiírását határozta el.

Tanítóválasztás. A *zolyommócsai* egyház a megüresedett tanítói állásra *Faluba Bertát*, a *besztercebányai* gyülekezet pedig *Baier Jánost* választotta meg egyhangulag tanítójává.

A nyiregyházi ker. ifj. egylet munkája örvenületesen halad előre. Heti programját egy rendszeres ismeretterjesztő és hitépítő előadással gazdagította, amely minden vasárnap délután 3 órakor a központi iskola épületében tartatik.

Vallásos estély. A pesti német egyház folyó hó 8-án látogatott vallásos estélyt rendezett a Deák-téri diszteremben, mely alkalommal az egyház buzgó lelkésze *Broschko G. A.* a pesti egyház két felejthetetlen jöltevőjéről emlékezett meg: Belezsnayné szül. báró Podmaniczky Anna Mártáról, aki a pesti egyház híveinek gyülekezetbe való összegyűjtésével halhatatlanná tette nevét és gróf Telekg-Róth Johannáról, aki páratlan nagy aldozatkészségével lehetővé tette a fő-ténelmi nevezetességű pesti templom felépítését. A szépen sikerült estélyt *Ulbrich Hermin* és *Antal* nagy precizitással előadott hegedű-csello kettőse után a lelkész imája és közének zárta be.

Belmissiói vallásos összejövétel. A veszprémi belmissiói egyesület advent II. vasárnapján vallásos összejövételt rendezett Geccsén az ev. templomban, a mely a következő sorrenddel folyt le: Közének. Megnyitó beszéd, mondta *Baldauf Gusztáv* püsp. titkár. Jézus. *Lampert Gézá*tól, szavalta *Tóth Lidia*; „Óh, hogy adhasak hálákat“ kezdetű éneket *Nagy Pál* tanító orgona kísérete mellett énekelte *Nánik Emilia*. A gályarabokról szabad előadást tartott *Mesterházy László* püsp. más. lelkész. Gyermekénekkar *Bárdossy Aladár* tanító vezetése mellett. Az özvegy és fiai, *Tompa Mihály*tól szavalta *Dezső Jolán* tanítónő. Mi atyánk, *Sántha Károly*tól szavalta *Nagy Jolán*. Záró imádságot és áldást mondott *Nagy Kálmán* lelkész. Az összejövétel végén a belmisszó egyesület javára offeritorium tartatott, amelynek szép eredménye is bizonyosságot tett arról, hogy igen sokan voltak jelen. A vallásos előadás után az iskola termében népies iratkák osztattak ki ingyen és több újszövetséget és vallásos feliratu faliképet árultattak.

A SZERKESZTÉSÉRT FELELŐS
NOSZKÓ ISTVÁN LAPTULAJDONOS.

Pályázatok és hirdetések.

Pályázat. *Segédlelkészt* keresek, a ki a magyar és német nyelven járta. Jövedelem: teljes ellátás, — mosás nélkül, — 600 korona fizetés a lelkésztől, 160 korona az ipariskolában végzendő heti kettő óra vallásoktatásért és körülbelül 250 korona mellékjövedelem. Az állás azonnal elfoglalandó.

Cservenka, 1913. december hó 9.

Stiegelmár János
lelkész.

Pályázai. A *nyárasdombi* lelkész mellé a tót nyelven járta *káplánt* keresek. Javadalom: Lakás és ellátáson kívül 500 korona és a vallásoktatásért méltányos díjazás. Jelentkezni lehet alulírott főesperesnél j. é. december hó 31-ig.

Debreczen, 1913. december 12.

Materny Lajos,
főesperes.

Pályázat. A *nagypetrősi* (Nyitra m.) lelkészi állás pályázatának határideje **december 15-én.**

Pályázat. *Tót* nyelven járta *káplánt* keresek. Fizetése megegyezés szerint.

Szarvas, 1913. dec. 1.

Placskó István.

2-1.

ev. lelkész.

Új szépirodalmi művek!

Heltai Jenő: **Jaguár.** Regény. Ára 4 korona.

Heltai Jenő: **Tündérlaki lányok.** Elbeszélések. Ára 2 kor.

Krudy Gyula: **Mákvirágok kertje** és egyéb elbeszélések. Ára 4 korona.

Lakatos László: **Mély húr.** Feljegyzések, elbeszélések. Ára 4 korona.

Mikszát Kálmán utolsó munkái. Ára 4 korona.

Molnár Ferenc: **Kis hármaskönyv.** Elbeszélések. Különleges miniatűr alakban, három kis kötet tokban, kötve ára 6 K

Molnár Ferenc: **A testőr.** Vigjáték 3 felv. Ára 2 kor. 50 fill.

Radó Sámuel: **Ujságírók.** Dráma. Ára 3 korona.

Sebők Zsigmond: **Ijjukor és egyéb elbeszélések.** Ára 4 K

Szende-Dárday Olga: **Rozsda.** Regény 2 kötetben. Ára 2 K
Finom szatírával teli előadásban, nagyon érdekes képen mutatja be egy mai uri leány sorsát.

Vértessy Gyula: **Betegek.** Elbeszélések. Ára 4 korona.

**Kaphatók a „LUTHER-TÁRSASÁG“
könyvkereskedésében, Budapest, VIII.,
Szentkirályi-utca 51/a. szám.**

Most jelent meg! Karácsonyi gyermek- isteníjsztelek

versek és egyházi énekekkel.

Irta és összeállította *Vértessy Zoltán.*

Ára 30 fillér.

**Kaphatók a „LUTHER-TÁRSASÁG“
könyvkereskedésében, Budapest,
VIII. Szentkirályi-utca 51/a. szám.**

!! Legszébb karácsonyi ajándék !!

Képes Szent Biblia

1000-nél több szép képpel (közte sok színes)

Gyönyörű színes vászonkötésben, arany-

metszéssel, tokban.

Ára 35 korona.

☞ (Részletfizetésre 38 korona.) ☞

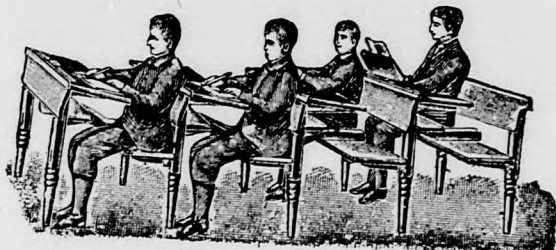
Kaphatók:

Hóhái Lajos

prof. irányu könyvkereskedésében,
Budapest, IV. Károly-utca 1. szám.

FEIWELIPRÓTUTÓDAI BUDAPEST

X, Kolozsvári-utca 13.

Első m. kir. szab. iskolapad-gyár. iskola-berendezések, tornakészülékek és modern irodabutorok gyártása.

HARMONIUM ÉS ZONGORA

Mielőtt harmoniumot vásárolna, ne mulassza el a mi főárjegyzékünket kérni!

4-40

Az országban a legnagyobb választék elvámolt elsőrendű amerikai és német-országi gyártmányokban kedvezményes fizetési feltételek mellett minden árfelemelés nélkül.

Hépviselek kerestetnek.

HERBER ÉS BERLETH
Budapest, VII., Wesselényi-u. 53. sz.

Legrégebbi harangöntőde

alapítva 1793. évben
baktai

EGRY FERENC.

Kisgejőcz (Unemegeve)

Budapest, VI.,

Lehel-utca 8. a

Budapesti telefon 25-37

harang és ércöntőde, cs. és kir. szabadalmazott harang felszerelések, vas harangláb gyár.

Kitüntette: Páris 3 drb érem. Varsaille 1. Moszkva 2, Bécs 2, Budapest 4, Szeged 1, Székesfehérvár 4, Kecskemét 1, Pécs 1, Hódmezővásárhely arany oklevél. Békésm. gazd. egyesület. Országos gazd. egyesület. Győrvidéki gazdasági egyesület. Országos Iparegyesület. Országos vas- és fémpari kiállításokon dísz-érem Ezenfelül 3 darab érdemkereszt, egy a sófiai éresekől.

Toronyórákat

gyárt elsőrendű kivitelben, jótállás mellett

NADLER ÉS DR. SCHÖNFELD

LEUCWILLER P. E. ufódai
Budapest, VII., Práter-utca 9 sz.

Alapított 1891. Telefon 14-37.
Hépes árjegyzéket és költségvetést díjtalanul küld.

Butor

részletre és készpénzért igen jufányos árban kapható:

KOVÁCS MIHÁLY

butorraktárában

Budapest, VII. Tökölly-ut 22 sz.

a Központi pályaudvar közelébe
E lapra hivatkozók 10 százalékos
árengedményben részesülnek!

STELCZER KÁROLY

műasztalos, oltár-
építő és templombe-
rendezési vállalata

GYŐR,

Kossuth Lajos-utca 24. sz.

Telefon 578.

Telefon 588.

HARANG-GYÁR.

SZLEZÁK LÁSZLÓ

harangöntő, harangfelszerelés és harangállvány gyára
Budapest, VI., Frangepán-u. 77. (saját ház.)

B. U. R. villamos vasút (órház) megállóhely.

Elvállal minden e szakmába vágó munkákat, u. m.: új harangok öntését, régi harangok átöntését. Régi harangok átszerelését, legújabb — általam tökéletesített — rendszerű forgatható vaskoronára; továbbá készít álló és fekvő harangvasállványokat.

Költségvetéssel díjmentesen szolgál.

Kivánatra saját költségemen a helyszíntre utazom.

TELEFON 174-16.

NOVOTNY ANTAL

harangöntőde és
vasharanglábgyár
Temesvár, Gyár-
város.

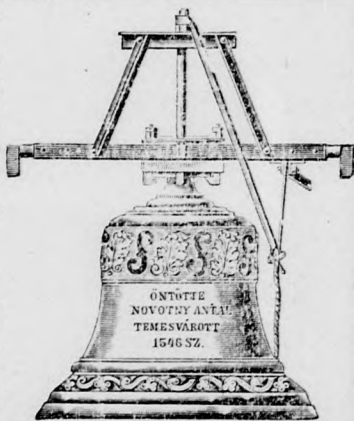
Ajánlja magát több évi szavatolás mellett régi harangok újraöntésére, valamint új harangok és teljes harangcsoporthoz előre meghatározott hangok utáni elkészítésére. — Különösen ajánlja saját ta-ánányu

új modoru áflyukasz-
foff harangjait,

melyek felső részükön a hegedűéhez hasonló 8 alát nyílásokkal vannak ellátva s ezért erősebb, terjedelmesebb és mélyebb hangok, mint a régi modoruak. Ily szerkezetű 327

kgos harang hangban egyenlő 461 kgos régi modoru haranggal. Ajánl továbbá forgatható vertvas koronákat, régi harangok díszekkel való újra szerelését és vertvas haranglábakat.

Költségvetések és képes árlapok díjmentesen szolgáltatnak — Az 8^o6. orsz kiállításon mille iumi nagy érermel kitüntette.

Orgonaépítési műintézet

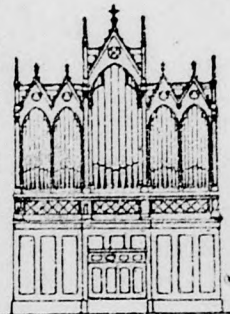
Rieger Ottó

házánk legnagyobb orgonájának (a király orgonájának a koronázási templomban) alkotója, villamos gépekkel berendezett cs. és kir. udvari orgonagyára

Budapest, X., Szigligeti utca 29. szám.

Cs. és kir. udvari szállító, a Ferenc József-rend lovagja. A párisi, bécsi, stb.

kiállításokon kitüntette. — Kedvező fizetési feltételek mellett kiváló tiszta légnyomású csőrendszerű (pneumatikai) tartós nemeshangu orgonákat szállit. 38 év óta 1600 orgonát — köztük a király orgonáját amely mű 80 változatú és villanyerőre van berendezve — szállított. — Mindennemű orgonajavítást és hangolásokat lelkiismeretes pontossággal teljesít

☞ Tervezeteket és mintarajzokat ☞
☞ kívánatra díjmentesen küld. ☞

Pontos és legjobb **órák** 5 évi jótállásra!

Egyházi szentedények, úrvacsora-kelyhek, keresztelő kannák oltári gyertyatartók borkarcsók. Arany és ezüst ékszerek, evőeszközök, china-ezüst disztárgyak részletfizetésre is kaphatók.

Javításokra s vidéki megrendelésekre különös gondot fordítok. Árjegyzék 2000 rajzzal ingyen és bérmentve.

POLGÁR KÁLMÁN,

műórák és ékszerész, az ev. ref. egyházak szállítója.

BUDAPEST, VI., TERÉZ-KÖRUT 5. SZ. I. EM.

Pontos kiszolgálás!

Jutányos érekl!

